

DEBRECENI FŐISKOLAI LAPOK.

KIADJA: A MAGYAR IRODALMI ÖNKÉPZŐ-TÁRSULAT.

Mindennemű, akár a szerkesztőséget,
akár a kiadóhivatalt illető küldemény
a főiskolába címzendő.

Megjelenik: havonként háromszor.

Felelős szerkesztő:

KUN BÉLA.

Főmunkatárs:

SIPOS BÉLA.

Kiadóhivatal főnöke:

INCZE ZOLTÁN.

Előfizetési ár:

Egész évré 3 frt, félévre 1 frt 50 kr,
negyedévre 75 kr.

Egyetemi és akadémiai hallgatóknak közép-
iskolai tanulóknak és önképzőköröknek egész
évre 2 frt, félévre 1 frt.

Egy szám ára: 10 krajcár.

Nagy napok után.

Ünnepeltünk. Együtt örvendezett az egész magyar ifjúság, az ország szívében, hol legerősebben kering a vér s hol épen ezért legimpozánsabbul nyilatkozhatik a közös lelkesedés. Ötven év előtti időkről emlékeztünk, mint hű unokák, kik mindnyájan a 48-ban kitűzött s már ötven év óta győzhetetlen lobogó, az egyenlőség, testvériség, szabadság hármasszínű lobogója alatt állunk. Hűséget fogadtunk apáinkhoz. Kötelességünkre emlékeztünk a múlt iránt, — s új esküt tevénk a jövőre nézve. A mi általunk vallott nemzetboldogító eszméknek egy édes szülőanyjuk van: március 15-ike. Ez a mi jogos és elvitázhatatlan ünnepünk. Az ifjúságé. Szent tradíciókon alapul az iránta érzett hódoló tisztelet s honfiúi hála. A törvényhozás leveheti róla tekintetét, s lehetnek, kik előtt kisebbitheti is a mellőztetés által, de a mi öntudatunkból és önérzetünkéből ki nem törölheti, mert mi hajnalhasadásnak, az egész magyar ifjúság lelkes állásfoglalása folytán csak március 15-ikét tartjuk mindenkoron.

E határozat, mely az egész ország ifjúságának összedobbant szívéből fakadt, midőn a legjellegzetesebben tünteti föl az ifjúságnak negyvennyolc márciusához való el nem csavarható ragaszkodását, egyuttal megdönthetetlenül jelzi azt az álláspontot, melyet az

ifjúság, — bár március 15. törvénybeiktatását kérő felirata fölött homlokegyenesen napirendre tértek a képviselőházban — a jelen ellenkező behatásaival és körülményeivel szemben bátran elfoglal, s megmutatja azt az állapot, melyen a jövő Magyarország viruland föl.

Az az óriási arányokban nyilatkozó és soha nem látott hatalmasságával mérhetetlenül imponáló ünnepség, melyet március 15-ének délutánján láthatott a fővárosnak tizezernyi tömegekben kitóduló polgársága, tetterősnek, akadályt nem ismerőnek mutatá a szervező, a rendező ifjúságot, kinek tömött sorai után, mint félszázaddal ezelőtt, most is ott hömpölygött a beláthatatlan emberáradat... a nép...

Az ifjúság mondotta ki akkor régen a jelszót, s a nép helyeslő zugása szentesítette azt, mint az egész nemzet érzelmvilágának élő bizonyosságát.... most is az ifjúság állt az ünnep élén, zengte el az ígét s pár disszonáns hang hijján most is a nép ajkáról szálló hatalmas üdvörmorajban volt a varázserő, mely az ünnepet nagyszerűvé, fenségessé tette s a lelkesedés lángját oly tűzszloppá növelte, melynek sugarai áldó melegséggel ragyogták be az egész magyar földet....

Az örömnempre való emlékezésben, annyi sok más között, egy kiváltképen ránk tartozó szent tanulság rejlik, hogy a magyar ifjúság a nagy nemzetszervezetnek, bár fiatal,

de önérzetes önállóságra törekvő, erőteljes hajtása s az összecsapzó lelkesedésével lobogtatott zászló most és mindig méltó a szép kitüntetésre, hogy alája gyűljön lelkes éljen zajjal a magyarságnak zöme. Szóval az ifjuság most is tudja irányítani a nemzeti közérzést és közakaratot, lelkesedését most is át tudja lobogtatni a nemzet szívébe s tevékeny tényezője most is a nemzeti élet fejlődésének és nyilvánulásának.

Szívében üszők nélkül, tisztán lobog az a láng, melynek fénye csonkítatlanul világítja meg a lezajlott nagy időket s mit úgy hívják, hogy hű emlékezet. Hű mindenben, a legkisebb vonásig, a legtalpalatnyibb térig, hol arról van szó, hogy a negyvennyolcadiki március idusának kultusza sértetlen és szeplőtelen legyen, mint az az ötven év előtt gyult hajnali fény, mely századokra szórja megváltó sugarait.

A magyar ifjuság az őrálló, a szövétnek gyújtó, hogy negyvennyolc emlékét csak egy oltárnál ünnepelje mindvégig a magyar. Kormányzói bölcsesség, politikai eszélyesség tűzhet

ki hivatalosan más, ünnepre szánt napot, mikor lehet, a hármasszínű zászlók ismét lengedeznek hosszú utcák során, mert a magyar nemzet a legvégsőkig egyaránt loyális, — de ha arról van szó, mely naphoz fűződik a sóvárgó álmok első megvalósulása, a győzelem vérnélküli első csatatüze, mely nap rakta meg az alapját a rohamos gyorsasággal épülő dicső jövődönnek, mely nap az új élet lehellő születés napja: egy lesz a felelet, mert a nemzet szívének legtitkosabb s legszentebb hurjai jönnek rezgésbe a feleletadás magasztos pillanatában, s ama hurok nem rezeghetnek másképp, nem adhatnak más hangot, mint a hogy őket az ifjuság ellenállhatatlan vonzereje megillette.

Igy van, így kell lenni!

Üdv hát neked, nemes magyar ifjuság, hogy tántorodás nélkül, az igazi hűség talizmánját őrizvén szíved fölött, igyekeztél méltóvá tenni a jelent, a daliás multhoz, ha nem is alkotásaiban, de legalább tiszta lelkesedésben, üdv neked, hogy közös akarattal, nemes példaadásod által, törvény nélkül is örök nem-

TÁRCA.

Félszázados ünnepen.

— Irta: **Kun Béla** joghallgató. —

Pályadijnyertes óda. — Március 15-én délelőtt a tanárikar és délután az ifjusági ünnepen elszavalta **Tripsó Sándor** jh.

*Esküdjetek a szabadság nevére,
Testvéri csókba forrjon ajkatok,
Föl, mint egyenlők, föl a pályatérre,
Honért, ha kell, pokollal virjatok!
Irrjátok ezt a lengő lobogóra,
S örök csatákra üssön bár az óra,
Tüzet lövelljen száz vulkán torok,
De a magyar poklon is győzni fog!*

*Dühét az orkán hamarabb kidörge,
Mintsem e népet sirba döntené,
Porig törpül a vaserő, mi földi
Csak egy kar sujthat s ez az Istené!*

*De ez is áld, csak korcs utódot átkoz,
Ki hűtlen lesz a nyugvó ős apákhoz
Küzdőterre állni lomhán nem akar
— Van-e közöttünk ilyen gyászmagyar?*

*Ha van, hüljön ki tespedt szolgavére
Zúgó szél hordja átkozott porát,
Lélek kufárság árnya meg ne érje
A márciusi hajnal biborát!
Ne sirjanak az alvó óriások:
Az unoka magának vermet ásott
Vakul rohan, mint üldözött beteg,
Mig elnyeli a rémes rengeteg!*

*De könny se hulljon százezrek szeméből
Kiket szegénység vas keresztje ver,
Mit ér, hogy ős jog sziklavára épül
Ha van kinek a földi lét teher?
Ha küzködők köszöntik bús sóhajjal:
Meghalványul a márciusi hajnal,
Borulni kezd... itt ott dörg vészesen:
Vigyázzatok! mert ítélet leszen!*

zeti ünneppé avattad március idusát s így ama csodás nap emlékét megmentéd a megsértés árnyától, mit a politikai tapintat talán talán ráborított volna, ha lelkesedésed, mint vezérigéket nem zengi el a közmeggyőződésben gyökerező igaz ítéletet:

Ez a mi ünnepünk, — s a nemzet ünnepe!

B.

Az országos diákkongresszus.

— Budapest, 1898 márc. 13, 14, 15-én. —

Fölment a magyar ifjuság a székes fővárosba s a nagy nemzeti ünneppel kapcsolatban igyekezett bemutatni, hogy nagy kérdéseiről, melyek fejlődésével, jólétével és boldogulásával szilárd összekötetésben vannak, tárgyalni tud és akar. Az akarat csakugyan megvolt, de a teljesítés, nagy részben, bár mily nehéz is megvallanunk, obligóban maradt ismét a behajthatatlan cselekvési követelés lisztáján. Nem mondjuk, mert sérteni nem akarunk, hogy jószándék és nemes felfogás hiányzott, nem mondjuk, hogy teljes megfontolatlanság vitte a vezérszerepet s hogy a céleltévesztés éreztette kártékony hatásait, de viszont nem tagadhatjuk, hogy az elheveskedés némi jelei felszínre torlódtak s a rendszeres tárgyalás menetét megzavarták. Vezérelv volt, hogy a budapesti egyetemen divó pártszíne-

zetű és felekezeti surlódások gyökerestül irtassanak ki a kongresszusról, a jó igyekezet erre nézve nem is hiányzott, legalább látszólag, egyik fél részéről sem, de a lappangó tüzet egészen még sem lehetett elfolytani, fel-felcsapott ott is, hol az egész együtt levő magyar ifjuságra vetítvén piroskás fényét, kellemetlen látványt nyújtott a kongresszus minéműségét szemlélőnek. Így aztán nyomott volt a hangulat, mikor villámgyorsasággal suhantak el egyes kitűzött és fontos tárgyak felett s heves tüzzel csaptak össze az ellenerők, mikor a tárgytól eltérőleg, hol véletlenül, hol szándékosan becsempésztetvén, megjelent a démon, mely már oly hosszú idő óta bolygatja s igen-igen szétrombolja a pesti ifjusági élet egységességét és békéjét.

Roszat azért nem szólhatunk, mert jóakaratot minden ellenkező kisebb tünetek mellett is láttunk a maga ideális tisztaságában s ha dicshymnuszt sem zengünk, sőt jövőre nézve nagyobb és *nem mesterkelt* egységességet és gyümölcsöző békét vélünk óhajtandónak, oka az, mert ha alapjában nem birhatjuk is a kongresszusi tárgyalások érdemiségét, de *a jobbnak, az egyöntetűbbnek* reményét ápolnunk és fenntartanunk nemcsak nem kislelkűség, de a mind feljebb-feljebb való törekvés szerint, határozott kötelességünk is mindnyájunknak.

*

*S e kin sajtolta vádoló morajra,
Égő könnyekre mi a felelet?
A nyers erő szélvése el nem hajlja
Csak sűríti a terhes felleget,
Oh nap lehet csak, mely magasba járván,
Keresztül tűzhet sűrű felleg árnyán,
Világosságé lessz a nyert tusa,
S e napfény: márciusnak idusa!!!*

*Hevülj, buzogj fel küzdők lanyha vére,
Remélj s epedd e megváltó napot,
Vezérvilágul beborult egére,
Ilyen napfényt csak a magyar kapott,
Más nép is szállt az éj ellen birokra,
De hajnalát a vér festé pirosra,
S gyógygultán fáj az anyaföld sebe,
Mert fiainak vérért itta be!*

*De itt nem volt a napkelésnek átka,
Áldása volt csak égi melege,
Millió darabra tört egy fénysugarra
A szolgaságnak százados jege*

*Mint a hajót, ha vészek oceánja
Tajtékzó árral szírtól-szírtre hányja,
S zöld parton felmosolyg a kikötő:
Lobog a zászló: megnyílt a jövő!*

*Fel a tetőre, ki a sárt utálja,
Előre, szívhe' szívet, karba kart,
Törpült világ, mint óriást csodá'ja
A küzdelemben összeforrt magyart!
Itt nincs a jelszó: vérre és halálra!
— A habzó árban sziklaként megállva
Csak röpke szóval vivja a tusát,
És győz a márciusi ifjuság!*

*E nap biborját csak örömpir fesse,
A bút csak rózsafátyol fődje be,
Egy nap ragyogjon porra és nemesre,
Nem harc ez itt, a béke ünnepe!
Nem küzd jogért, csak szent öröme kelve
Megérti egymást a fiaknak lelke,
Egy az anya s majd együvé takar,
Szabad, egyenlő s testvér a magyar!*

14*

A nagy diákgyűlésről különben részint tudósítónk feljegyzései, főként és alapjában pedig a hivatalos gyorsírói feljegyzés szerint, főbb vonásokban a következőkben számolunk be.

A kiküldöttek március 12-én érkeztek meg mindannyian s a Fehér ló szállodában helyeztettek el. — $\frac{1}{2}$ 9 órakor barátságos ismerkedési estélyre gyűltek össze, melyen Dr. Herczegh Mihály, az egyetem nagyságos rektora is megjelent. Kedélyes hangulatban éjféláig maradt együtt az ifjuság, talpraesett pohárköszöntőkkel fűszerezvén a társalgást.

Másnap, 13-án volt az alakuló gyűlés $\frac{1}{2}$ 8 órakor az új városháza dísztermében, mikor is egyhangulag megválasztották a tisztségviselői kar. Elnök lett Tóth Ödön (az egyetemi kör elnöke), társelnökök: Joó Gyula (Kecskemét), Ditrói Nándor (Kolozsvár), alelnökök: Mandics Dezső (Eperjes), Puskás Béla (Nagyvárad), Kun Béla (Debrecen), főjegyző: Gressler Jenő (Budapest), jegyzők: Polgár Kálmán, Madarassy Gyula (Debrecen), Fabinyi Rudolf, Szász Albert (Kolozsvár), Petrovits György (Eperjes), Puky Árpád és Smetana Károly.

Az egyhangú választásnál azonban egy kis contra hajlam is tüneteget, amennyiben az egyik alelnök megválasztásánál egy kongresszusi tag ünnepélyesen vétót emelt. Mikor Lenkey Géza (Bu-

dapest) lapunk szerkesztőjét ajánlotta egyik alelnöknek, felállott Bereczky László s a gyorsírói feljegyzés szerint azon indokolással, hogy ha már Debrecenből akarják választani az egyik alelnököt, engedjék Debreceninek, az ajánlási jogot, mert ott hon legjobban tudják, ki a legméltóbb, kit illet amaz állás, ki ér többet, — ajánlja Balogh Bélát. Az ajánlott ily indoklás mellett fogadván el a jelöltséget, elnök szavazásra teszi a kérdést, mikor is Kun Bélát egyhangulag megválasztottnak jelenti ki, mert az ellenpróbánál senki sem állott fel. (Az itthoni izgága szellem így tört ki először)

Ezután Lenkei indítványozza, hogy a megalakult kongresszus a király ő felségét s a vallás és közoktatási minisztert sürgönyileg üdvözlje. Lelkesedéssel elfogadták. E gyűlésen történt a tagok igazolása. A teljes névsor a következő:

I. Budapesti egyetemi kör.

1. legifj. Ábrányi Kornél, 2. Berzenczey Domokos, 3. Bibó István, 4. ifj. Chorin Ferencz, 5. B. Józsa Gyula, 6. Komáromy Zoltán, 7. Komlóssy Imre, 8. Kún Antal, 9. Lenkei Géza, 10. Ludwig Rezső, 11. Lung Géza, 12. Pakots József, 13. Rajcsányi Gyula, 14. Rapaics Rezső, 15. Román József, 16. Sebesi J. Miklós, 17. Szemenyey Kornél, 18. Thaly Gyula, 19. Tóth Ödön, 20. Tóth Gyula,

*Az ég kitisztul gyul tizenkét csillag
Örtüzként tündököl a hon felett,
A népboldogság rózsái nyílnak,
S nem volt s nem is lesz ily szép kikelet!
Az éji felleg könnyét mind kisírta,
Hajnalt köszönt az ébredő pacsirta:
A vaskaliból szálló gondolat
— A lég meleg s repülni fönn szabad!*

*Te is cikázz hát villámló igazság
Évszázadokra dörgő esküdal,
E népet szent igéid felriasszák,
Legyen erőben örök fiatal!
Őt évtizednek börtönéből törj fel,
Földet megrázó hallhat'lan erővel,
Zendítsd, mi akkor tűzként támadott,
A nagy kérdést: rabok vagy szabadok!!*

*És idejön, megesküszik ki bátor,
Hont nem szeret, ki gyáván elmarad,
Ma lássuk meg: a hős multért ki lángol,
S ki gázol hitvány köznapisarat?!*

*Hívek vagytok a nyugvó ősapákhoz?
— Feleljetek s félszázad áld vagy átkoz,
Már alkonyul, óh el ne késsetek,
Jövő hitére föl! esküdjete!!*

Istenérzés.

A futó hangban, Isten, egy világ, egy véghetetlen szellem van, mely mindent magában foglal. Érezd át az Istent és nem kellenek kötetnyi eszmék, melyeket az embernek követni kell, mert az Isten átérzése megmondja, mi az emberi élet, mi az emberi cél.

Szent mindenhatóság, imádlak. Isten ... egy szó, egy hang —, a járatlan észre sem veszi, kiválasztottadat megragadja, gondolkodik felette, átérzi és a mindenséget tartja benne. Pedig többet ér e hang, e párajelölte végtelenség: Isten átérzve, átértve legvelejében, mint egy könyvtár átbuvárlása, ha nem gerjed fel a szív, nem öleli át melegeivel a betűjelölte eszmét. Imigy csakugyan

21. Wágner Ede, 22. Weisz Konrád, 23. Wolfner Pál, 24. Zsembery István, 25. Zsendovics József, 26. Koós Emil.

II. Budapesti „mensa academica.”

1. Barcsay Andor, 2. Fekete Aladár, 3. Füzi Iván, 4. Gressler Jenő, 5. Prics Kálmán, 6. Szórfy Sándor.

III. Budapesti Kórházegyesület.

1. Nyáry Béla, 2. Lendvay Imre, 3. Leitner Ervin, 4. Tuka Béla.

IV. Műegyetemi kör.

1. Hoffer Imre, 2. Pauker Arthur, 3. Tóbiás Károly.

V. Budapesti jogász-segélyző egyesület.

1. Mártonffy Miklós, 2. Szily Ádám.

VI. Budapesti bölcsész-segélyző-egyesület.

1. Bayer Róbert, 2. Wallentinyi Soma.

VII. Budapesti műegyetemi segítő-egyesület.

1. Gradwohl Ferenc, 2. ifj. Nádory Vilmos, 3. Noszlopy Kálmán, 4. Rösner Gusztáv.

VIII. Budapesti M. T. E. egyetemi osztálya.

1. Szeszlér Ödön, 2. Truskovszky Gyula.

IX. Budapesti ev. ref. theol. acad.

1. Molnár János, 2. Kozma László.

X. Budapesti keleti kereskedelmi académia.

1. Hochbein János, 2. Pásztor József.

XI. Budapesti állatorvosi acad.

1. Hackl István, 2. Kovárik Károly, 3. Sterginay Péter.

XII. Országos egyetemi segítő-egyesület.

1. Fábry István, 2. Greiner Elek, 3. Prosnitz Leó, 4. Schmerzka Ferenc, 5. Zsembery Gyula.

XIII. Debreceni jogász-segítő-egyesület.

1. Koppányi Miklós, 2. Kún Béla, 3. Surgóth Gyula.

XIV. Debreceni „Jogász önképző.”

1. Balogh Béla, 2. Korsós Zoltán.

XV. Debreceni „Theol. önképző.”

1. Biró János.

XVI. Debreceni Magyar Irodalmi Társulat.

1. Bereczky László, 2. Boross Lajos.

XVII. Debreceni Gyorsíró-Egylet.

1. Madarassy Gyula, 2. Polgár Kálmán.

XVIII. Debreceni főiskolai énekhar.

1. Nagy Gyula, 2. Veress Gusztáv.

XIX. Egri Jogász-Egylet.

1. Elek Béla.

„szürke elmélet,” de amugy nem szürke, hanem „zöld az élet aranyfája”, fölemelő, magasztos, mert látunk, belátunk a világba, az életbe és ez mily boldogító!

Olykor sivár a lelkem és „szemem vak, szívem árva,” most szemem nyitva, szívem felöleli a mindenséget, szeretném magamhoz ölelni az emberiséget... és boldog vagyok. Olykor áhitozom egy új, felemelő eszme után, most űzik, kergetik egymást, elnyomni sem tudom. Olyakat látok most, miket eddig észre nem vettem és csodálkozom, hogy ez így volt, míg most szívem átérzi, eszem megérteti véli, fántáziám szárnyal, hogy lekötni sem tudom. Mintha angyalok ragadnának fel e földi környezetből, fel a magasba és belátnám a földi életet, hol iszapból, sárból fakad a virág, hol a mindennapi kisszerű emberi vágyak és versengések közt küzd az emberi eszme diadalért... és felnéznék a mennyboltra és hallanám a sphaerák andalító, harmoniába egybeolvadó zenéjét, a mint az embereknek — küzdelmek felett — a mindent kiegyenlítő szeretetet zengi.

Igen, érzésben felemelkedem az Istenig, érteni kezdem őt és céljait. Nem, ezt nem merem mondani, hiú ámtás volna talán, — csak közelebb vagyok az Istenhez, mint voltam.

Máskor is volt már így, de egyszer, fájdalom, kiesem a hosszú élet rögzös küzdelmek között ez érzésvilágból. Ezt kell megakadályoznom! Erre ezt mondom: kitartás! Küzdeni, gondolkozni, érezni meg ne szünjél! Ha lelked éber, tested is az és így éber vagy egészben.

Ha az Isten eszméjére látod az embereket felemelkedni és a szerint élni, cselekedni, ne véld, hogy a mit te nagynak képzelsz, az közönséges, mert minden emberé, hanem örvendj a boldogságnak, hogy te is átérezted. Ha egyedül lennél a kiválasztott, nem lennél boldog, látnád, hogy sokan meg vannak az örömet, gyönyörtosztó érzéstől fosztva, mely az emberi tökéletesedésért buzog benned, szánsalom kelne lelkedben és ez megkeserítené boldogságodat.

Sokszor a világrendben véled a hibát felta-

XX. Egri Segélyegylet.

1. Puky Árpád.

XXI. Eperjesi joghallgatók egyesülete.

1. Florián Károly, 2. Kiss Dezső, 3. Krayzell Miklós, 4. Mandics Dezső, 5. Petrovics György.

XXII. Eperjesi „Jogász vivó-egylet.”

1. Dienes Gyula.

XXIII. Kassai jogacademia.

1. Neuvirth Albert, 2. Szmetana Károly, 3. Wittlich Andor.

XXIV. Kolozsvári „Egyetemi-kör.”

1. Ausch Eduárd, 2. Bodor Antal, 3. Blumenfeld Lajos, 4. Ditrói Nándor, 5. Fabinyi Rudolf, 6. Farkas László, 7. Folyovits Sándor, 8. Héderváry Lehel, 9. Kőszeghy Géza, 10. Nesztor Viktor, 11. Szabó Imre, 12. Szász Albert.

XXV. Kolozsvári theol. académiá.

1. Biró Sándor, 2. Ferencz Miklós, 3. Uray Sándor.

XXVI. Kolozsvári „Jogász-segítő”

1. László Gyula, 2. Szenkovics Dénes.

XXVII. Kolozsvári bölcsészsegítő-egylet.

1. Égli Sándor, 2. Imre Sándor, 3. Rácz Gyula.

XXVIII. Kolozsvári orvostanhallgató segítő-egylet.

1. Both Péter, 2. Hanasierovitz Oszkár, 3. Richtzeit Mór.

XXIX. Kolozsvári gyógyszersegítő-egylet.

1. Ágoston Kálmán, 2. Brylutz István, 3. Keller Manó.

XXX. Pozsonyi jogász-társaskör.

1. Harmath István, 2. Sebestyén Kovács Árpád.

Majd $\frac{1}{2}$ 10 órakor az ifjuság dr. Hercegh Mihály vezetése alatt az egyetemi templomba vonult, hol Bogisich Mihály, nagy papi segédlettel celebrálta a Veni Sanctét s az ünnepi nagy misét.

Aztán következett a diszgyűlés, melyen az elnöki emelvénnyel főhelyét dr. Hercegh Mihály a kongresszus védnöke foglalta el, tőle jobbra ült Jókai Mór dr., balra Madarász József, míg a többi székeket az ifjuság részéről Tóth Ödön, Komáromy Zoltán, B. Józsa Gyula foglalták el. Az ünnepet dr. Hercegh Mihály rektor nyitotta meg, mély történelmi és jogi ismeretforrásból buzogó hazafias szép beszédben, mely után a taps és éljen zaj csak akkor csillapult lassan-lassan, mikor szólásra emelkedett a 48-iki március egyik ifju óriása, a hófehér haju nagy Jókai Mór s megtartotta az ifjusághoz gyönyörű szövegát a következőképen:

lálni, pedig az magadban van. Valami rosznak látszik, pedig nem az. Ez folyik valamiből, emezt meg más teszi okozatává, így tovább az átfürkészhetetlenségig, úgy hogy a látszólagos ellentétek összhangzásban vannak, a végtelen mindenség gyönyörű harmóniában van. Az ember a folyományok során egy okot s egy távoli okozatot megpillant, ellenkezést lát, félreérti, tévesen cselekszik, mert csak a ténnyt látja, de az összefüggést nem.

Célja is az embereknek, az élet jelenségeit, rejtélyeit megfejteni, hogy tévedés nélkül tekintsük az emberi életet.

A világ kaleidoszkop, egy és ugyanaz számtalan változásban, alakban jelenik meg. Ember, te a természet részese, illeszkedjél be a nyüzsgő, forgó világba, legyen mestered a nagy természet, melynek gyermeke vagy, kövesd szülődet, mint fiu követi atyját,

Az élet oly nagyszerű dolgokkal van tele: a tudomány, művészet, természet, szeretet és szere-

lem örömeivel, hogy az ember szinte megittasodik a gondolatoktól is s nem hiszi, hogy ember méltó lenne e sok gyönyör élvezésére, miket az élet nyújtani képes. S ha másfelől tekintete az emberi nyomoruság ijesztő képére esik, azt hiszi, több a sötétség, a kín a földön, mint a napfény és öröm.

Nem lehet az, hogy a világ ne úgy legyen berendezve, hogy benne a szép, jó, igaz győzzön. — Minden egyes embert úgy tekintek, mint mikrokozmoszt, ki magában hordja az erkölcsi világrend csiráját, melyet kifejleszteni kötelessége, amennyiben az ő élete körében lehet. Ezért a nyomorék embernek is kötelessége a szépért, jóért, igazért törekedni. A kivel a természet vagy a sors valamely tekintetben mostohán bánt, nincs felmentve a kötelesség alól, sőt ez neki még nagyobbá, súlyosabbá válik, mert a rendeltetésüket betöltő emberek sorában azért neki is helyt kell állania.

U. G.

Lelkem fiai!

Sokáig válogattam benne, minő megszólítással kezdjem hozzátok intézett üdvözlő szót. Előttém volt a nagy angol tudós sémája, a ki, mint az oxfordi egyetem rektora, az egybegyűlt diáksereget a *Veni Sancte* után azzal a megszólítással címezte: *Uraim, mylordok, érsekek, püspökök, lelkipásztorok, lordmayorok, aldermanok, mérnökök, tábornokok, doktorok, térdszalagrend lovagjai, hajóskapitányok, admirálok, világcsalók, naplopók, utonállók!*

Igenis mindezek válhatnak belőletek, a szerint, a mint magatokat viselni fogjátok. Azonban én utánózni még a nagy embereket sem szeretem. Van egy rátok alkalmazott régi kifejezésem, a melyben a magyar fiatalságot elneveztem acélfiatalságnak. Más nemzeteknek van aranyfiatalságuk (*jeunesse dorée*), kik arra büszkék, mi magyarok büszkébbek vagyunk az acélfiatalságunkra. Azonban én ismételné saját magamat sem szeretem. Nekem jogom Titeket lelkem fiainak szólítani, mert a saját lelkeimet látom bennetek ezerszeresen sokszorosodni. (Éljenzés.)

Ugyanazt a dicső fiatalságot látom magam előtt most, a ki ötven év előtt engem és kortársaimat, az akkori írókat, körülvelt: csak a számotok szaporodott meg: a hány százan voltatok akkor,

annyi ezren vagytok most. S ugyanazt a szent szót hallom ezerszeresen visszahangzani ajkaitokról most, a mit elődeitektől hallottam égne és földnek hirdetni „szabadság, egyenlőség, testvériség“!

Ez a hármassó jelszó volt az a bibliai mustármag, melyből Magyarország cédrusfája felnőtt és még egyre növekedik.

E hármassóban van Magyarország lételenek alapja, a magyar nemzet hatalmának joga kifejezve. Ezek a vezéreszmék tesznek egy nemzetet hadban erőssé, békében boldoggá. S a ki e három eszme közül egyet eldob magától, a másik kettőt is elveszíti. Ezt a három varázsigét őrzi a mi alkotmányunk frigyládája. A magyar tanulóifjúság, nemzeti műveltségünk élő kifejezése, ivadékról, ivadéka hiven megőrizte elődeink ezt a frigyládáját. Soha, semmi szenvedély, semmi kényszer, semmi érdek nem birta a magyar tanuló fiatalságot eltántorítani. — A frigyládát elvehették tőlünk, de a benne elzárt kincseket nem kobozhatták el. Pedig sok megpróbáltatást kellett fiatalságunknak kiállania. Öt évtizeden át figyelmes aggodalommal, láttam örömmel, mint váltja föl egyik ifju nemzedék a másikat. Mindig ugyanaz a szellem maradt meg: egyik ivadék a másiknak adta át örökségül. És most az ötödik évtizedben ugyanezen oltár előtt látom áldozni

Kettőt egy csapásra.

Ebéd után félálomba merülve Erdély egyik vadregényes völgyében, a Feketeügy partján elterülő nyultói kastély kies parkjában képzeltem magam; az imádott Gizuskával épen madárdalról, virágillatról, szerelemről, boldogságról csevegtünk, midőn hirtelen kopognak ajtómon.

Ezer gondolat cikázott keresztül agyamon (hiszen ma elseje): talán a házigazdám jön kérni a lakbért, vagy a cipésem, vagy szabóm, vagy mosóném; vagy talán... a postás hoz valamelyik csalfa ideálomtól a megbánás könnyeivel áztatott bűnbánó levelet, vagy tán..... óh megváltás!... a havi pénzem.

Egyszerre relnyílt az ajtó és belépett..... kitalálnák kicsoda? — Elek.

E pillanatban hirtelen megszibadtak ereim, elhagyott erőm; halálsápadt lettem. De miért? Hiszen Elek legkedvesebb barátom. Vagy tán bűn az, ha én négy évvel fiatalabb, ő négy évvel tapasztaltabb; vagy hogy neki csinosan kunkorodó fekete

bajusza van s nekem csak most pelyhezik; vagy hogy ő már végzett jogász, s nekem csak egy alapvizsgám van.

Mint mondtam, Elek testi-lelki jó cimborám. Együtt szenvedtük át az egy évi önkéntelen önkéntesség sanyaruságát; együtt buktunk el az önkéntesi vizsgán s mi több: együtt voltunk imádói Gizuskának, a nyultói, égő fekete szemű, aranyhajú, szelidlelkű, ártatlan leánykának.

Azt hiszem ez s egy régen nem látott jó barát megérkezése erszénysorvadás idején, elegendő a felindulásra.

A viszontlátás örömét színelve ugrottam hozzá. Miután egymást agyon öleltük (mint féltékeny férj kedves házibarátját), helyet foglaltunk.

— Hát téged az ördögnek melyik sebesen járó szele kergetett ide? — kérdezém. (Megjegyzem, hogy ilyen s ehhez hasonló szólásformákkal szoktuk illetni egymátnak féltékenységtől vérző szívét.) Mi ujság nálatok? hogy élnek nagybátyámék? Mit tudsz az aranyos Tompa Erzsikéről?

hazám tanuló fiatalságát: ugyanazon jelszavas zászlókat lobogtatni kezében. Szorongó szívvel szemléljük, közelben és távolban, hogy foszlanak le másutt rongyokba e dicsőséges zászlók! Hogy áldozzák föl a szabadságot boszuért, az egyenlőséget a kiválóságért, a testvériséget a gyűlöletért más nagy nemzetek fiai. S a legjobb fiai: a muzsák táborá! Hogy készülnek testvérgyilkos harcra, mely saját hazájukat megbénítja, alkotmányukat megrendíti, hogy vezetnek népfajt, felekezetet, politikai pártokat irtó küzdelemre éppen azok, a kiknek azért van adva kezükbe a fáklya, a tudás fáklyája, hogy nemzetük előtt a hazaszeretetet, a békeszeretetet helyes utját megvilágítsák, de nem hogy gyujtogassanak vele! Hála a magyarok istenének, hogy ez a ragály nem fertőztette meg a magyar ifjak lelkét. Ti megmaradtatok a szabadság, egyenlőség, testvériség híveinek, s a magyar tudományos egyetem fiatalsága adott magasztos példát a saját keblében létrehozott békeszövetséggel az egész művelt világ fiatalságának, példát arra, hogy lehet bölcs mérséklettel, testvéri indulattal, a közös haza és közös szabadság szeretetével, egymással ellenkező fölfogásokat kibékíteni. Ez az 1848 március 15-ének a szelleme. Így tettek a ti elődeitek, az én kortársaim, egyenlővé tették az embert, magukhoz ölelték a testvért s midőn a szabadságért kellett küzdeni, az egyen-

lővé tett honfi, a felkarolt testvér együtt harcolt velünk a szabadság ellenségei ellen. És még ma is in hoc signo vinces! Ezt az ötven év előtt a ti elődeiteknek átadott lelket látom ti bennetek föléledve, s mindazoknak a lelkét, akik akkor velem együtt voltak: Petőfiét és az ő tizeit! Azok már megtértek Istenhez, ki nekem engedte, a legutólsónak, hogy az ő nevükben is üdvözljelek titeket, lelkemnek fiai. (Hosszas, lelkes éljenzés és taps.)

„Legyetek boldogok a boldog hazában!”

„Szabadok a szabad hazában!”

„Erősek és becsületesek az erős és becsületes magyar nemzetben!”

Percekig tartó éljenzés és taps üdvözölte az ősz költőt, ki meghatottan, könnyes szemmel fogadta a lelkes ovációkat.

Most Komáromy Zoltán szavalta nagy hatással Ábrányi Emilnek önmagát dicsérő ünnepi ódáját:

Március tizenötödikén.

Irta: Ábrányi Emil.

Mikor Árpád népe hódításra indult,
Gyors volt és hatalmas, mint a zivatar.
Vert hadak remegtek és minden oromra
Diadal zászlóját tűzte a magyar!
A világ nem látott nagyszerűbb csatákat!
Mint a hogy a villám tördeli a fákat.
Népek dőltek össze, hova kardjuk vágott,
És meghódították az egész országot!

Ilyen s ehhez hasonló kérdések egész záporát szórtam feléje: azt se tudta, melyikre feleljen, oly hevesen támadtam meg; akárcsak a görög a törököt a legközelebb leforgott évben. (Megtudtam, hogy nagybátyám Ilonkája három bálon hét fiatal embert kosarazott ki; a tiszteletes urunk 100 frtos államsegélyt eszközölt ki magának; részeges kántorunk a farsangon csak hétszer egyengette meg felesége gyenge porsátorát, hogy miért bukott meg a fia minden tárgyából.) Már-már felhagytam az ostrommal, midőn egyszerre rágyújt (nem valami illatos havannára, mert a magyar államjövédék nagy kárára egyikünk se dohányzik, hanem) kedvenc témájára: a Nyultón töltött hét élményeire.

El volt ragadtatva, midőn a mamáról beszélt. — Mily szép! mily elbájoló; úgy néz ki, mint egy tizenhat éves leányka, — pedig már vagy 42 tavasz szerelmet susogó, langyos szellője lengett el feje fölött.

Csak egy napot töltenél egyedül ezen angyali amazon társaságában, azonnal halálos szerelemre

gyúladna lobbanékony szived: láttad volna, mily biztos kézzel céloz, mint ejti el az erdélyi havasok hiénáját, a medvét; mint fékezi meg a legszilajabb paripát, mily biztosan hajt a legkeskenyebb hegyi uton..... Istenemre! nincs a földön több oly aszszony; csak egy nagy hibája: miért nem 16 éves? és..... miért épen a Gizuska mamája.

Elém varázsolt a kellemes utazását. A lenyugvó nap visszavert sugaraitól tüztengerben álló erdő; eltemetéssel fenyegető óriási sziklák; „künn a farkas, benn a bárány” módjára váltakozó alagutak, a nap megtört sugaraiban szívárványszint játszó hegyi folyócska mennyire elbájolták Gizuskát, ki maga is oly bájos volt. Nagynénje, ki 53 lángsugarú nyár áldásait átélvezte (már erre egészen biztosan nem mernék megesküdni, mert nem voltam ott a keresztelőjén), szabad szárnyalást engedett szívök sugallatának.

Tessék elhinni: szívesebben másznám meg a Csimborásszót, szívesebben tartanám vállamon egy napig az öreg Atlasz helyett a eget ésszívesebben ta-

Emlékezzetek rá, hogy most ötven éve
Népünk újra harcolt március idusán,
S ez a harc még szentebb, még fenségesebb volt,
Mert vér nem ömölt ki a remek túsán.
Akik akkor hozzá láng-ajakkal szóltak,
Fegyvertelen ésmék katonái voltak,
Ám azzal a tűzzel, mely lelkükben égett,
Ők meghódították az emberiséget!

Március szent napja! Minden ünnepünk közt
Legtöbb áhitattal téged áldalak!
Akkor a szabadság tisztító tüzeben
Kiveszett e népből minden rút salak.
Jogokat nem vett el zsarnoki szeszélylyel,
Inkább a magáét osztogatta széjjel,
Mint az, aki egykor bennünket megváltott:
Soha még szabadság nem volt ilyen áldott!

Március szent napja! Mikor önmagunkat
Testvérekké tettél — ó böles szeretet! —
Minket is a népek testvérül fogadtak,
Európa büszkén a szívébe vett.
Nagy lelkünket látva, átérezte mélyen:
„Ez a nemzet méltó, hogy közöttünk éljen!”
Később, a bukásban, megsíratta gyászunk,
S várta szivrepesve új feltámadásunk!

Március szent napja! Te neked köszönjük
Hogy a szép magyar név újra tündökölt!
Te neked köszönjük, hogy komor Kárpáttól
Nyájas Adriáig még magyar e föld!

Te neked köszönjük, hogy töretlen, épen,
Részt veszünk a munka roppant versenyében...
Te tanítottál meg, te nemcs, te drága,
Fenkölt szeretetre, büszke szabadságra!

Ó fogadd föl, kérlek, nagy, szent esküvéssel
Félszázados ünnep fényes idusán,
Hogy a mire téged ez a nap tanított,
Követed, megtartod, szép magyar hazám!
Mert ha így cselekszel: sors le nem ígázhat,
Szolgáddá szegődik minden ujabb század,
Egyre több nagysággal ékesít föl téged,
S élni fogsz örökké! Nem lesz soha véged!

A 48-adik országgyűlés tagjának, Madarász
Józsefnek, jelenleg is országgyűlési képviselőnek,
kitörő éljenzajjal fogadott pathetikus beszéde volt
a következő pont.

A beszédet itt adjuk:

(Élénk éljenzés és taps. Halljuk, halljuk.)
Magyar hazám, szeretett nemzetem ifjúsága! Test-
véreim! barátaim! gyermekeim! üdvözöllek 1848
március 15-ének, a magyar nemzet szabadsága haj-
nalának 50 éves emlékünnepe. (Élénk éljenzés.)

Mi az a 1848 március 15-ike? Talán egy
párisi forradalom forgó szele? A magyar nemzet
ezredéve idehozta szabadságát, szabad alkotmányát;
nem kért semmi kegyet sem fejedelemtől sem király-
tól. (Igaz! Ugy van! taps.) A magyar nemzet tudta

nulnék görögöt egy hónapig (pedig mint gimnazistát
csak háromszor buktattak meg belőle minden év-
ben), mint kiálljam még egyszer azokat a tantulusi
kinokat, melyeket ezen rövid negyedóra alatt ki-
álltam.

De soha életemben olyan boldog nem voltam,
mint akkor, midőn Elek felkért Gizuskáék elkisé-
résére Adél névnapra Nyultóra utazásuk alkalmá-
val, s egyszersmind ünnepélyesen meghívott a Gi-
zuszka-mamája nevében.

Esküszöm, soha sem felkérést, sem megbízást
szívesebben nem teljesítettem, mint ezt: örömem-
ben még a sok hitelezőmet is elfeledtem.

*

A vonat berobogott, jobban mondva: bedöcö-
gött a pályaudvarra. Megérkeztünk.

Soha utam ilyen kellemes nem volt..... Egy
nagy marhakereskedővel gyűlt meg a bajom, ki
folyton a tenyészbikák hasznosságáról, a marhavész
tüneteiről, a jelenlegi olesó marhaárról s ennek
okairól tartott előadást s nekem hallgatni kellett

egy félórán át, mintha én is nagy marha volnék...
végre is megugrottam, a nagynéninek engedve át
az értelmes nagy marhát. Gizuskával kiállottunk a
folyosóra és ott szabadon kalandoztuk be a multat
és szőttük a közel jövő ábrándos álmait. Így aztán
vigan telt az idő: a máskor oly hosszúnak, unal-
masnak tetsző út, most oly kellemesnek és rövid-
nek tetszett, hogy szinte kész volnék nem hinni:
hogyan öszülhetett meg ezen vicinálison a fiatalon
felszálló utas, mire a végső állomásra megérkezett;
ha kételkedésem a „Kakas Márton” meg nem erő-
sitené.

Most már nem álmodva, hanem ébren, bol-
dagságtól sugárzó arccal röpitett be a kocsit a park
fenyőkkel szegélyezett utain át a kastély elé. Egy-
másután robogtak be fényesebbnél-fényesebb foga-
tok. II. Lajosnak nem gyűlt oly gyorsan a hadse-
rege, mint a mily gyorsan érkeztek a vendégek.
Pár pillanat alatt gyönyörű vendégkoszorú volt
együtt. Egymást érték a jókívánatok. Adél mama
megelégedetten mosolygott az Elek szomszédságá-

azt, hogy rendnek kell lenni a szabadságban, s választotta saját akarata, saját belátása szerint azt, a ki a nemzet óhajlásának leghívebb teljesítője volt s ezt nevezte fejedelemnek, de szent esküjével kellett neki biztosítani a nemzet szabadságát, népének szabadságát, s a népnek jólétét. (Éljenzés. Igaz, ugy van) Ez volt a magyar nemzet 1526-ig s mohácsi vészig, ez volt a magyar nemzet a szerencsétlen mohácsi vész óta mindekkorig, 1867-ig is. És én ma és 1867 óta is mindig azon az alapon állok, a királyok kötelesek a nemzet alkotmányos szabadságát védeni, a szerint kormányozni. (Ugy van, ugy van. Éljenzés)

Mi volt tehát március 15-én? Századokon át elnyomták a magyar szabadságot. Bécsből jött többnyire az ellenség. (Igaz, ugy van.) Fel-felkelt e nemzet, karddal kezében kellett újra meg újra kivívni a szabadságot. (Ugy van.)

Emlékezem rá a nagy küzdelemben, mikor Deák Ferencz az 1867-iki kiegyezést ajánlotta a nemzetnek és én elleneztem azt. (Éljenzés.) Nem vonom mai napon a pártusákat e terembe; a mai nap a béke, a szabadság ünnepének napja. Egyetlen egy párt működését sem veszem bírálat alá, megbírálom én azt a képviselőházban (Éljenzés), hanem annyit ki kell jelentenem, hogy azon képviselőházban december 6-án vagy 17-én azt mondot-

ban. Gizuska mellett nekem is tetőpontján volt a boldogságom, még azt is elfeledtem, hogy éhes vagyok.

Nemsokára ebédre hívtak. Már kétségbe voltam esve, hogy vicinálisunk hőse sorsára jutok e hosszan tartó ebéd alatt, midőn Elek került mellém... Az ebéd nagyon vigan folyt le; csak mikor a végén, a tizedik fogásnál voltunk, jutott hirtelen eszembe: ugy néha-néha, hónap vége felé, mikor elfogy minden pénzem, milyen jól esnék bár egy része ennek az ebédnek.

Ebéd után szomorúan elmerengtünk a multon, mint magyar ember szokott nagy lakoma után. Elbeszélgettünk a legutóbbi képviselőválasztás botrányairól, melynél csak tanáraink rendeztek nagyobb botrányokat, kik egyre-másra buktaták el az évfolyamok 70—80 százalékát. A bor szabad menetet engedett gondolatainknak.

— Ej! mit buslakodunk, — kiált fel Elek — busuljon Szent Péter, hogy mostanában olyan ke-

tam: Sokat gondolkodtam, nekünk van-e igazabb jogunk, a függetlenségi pártnak, vagy azoknak odaát, kik a kiegyezést ajánlják, mert legjobb barátaim, a kikkel éveken át küzdöttem, ott vannak, és azt mondtam továbbá: volt időm átlapozni hazám törvényeit és történelmét és mit tanultam és mit láttam belőle, hogy mindig és mindig azért kellett küzdeni apáinknak, hogy gyermekeik szenvedjenek, a gyermekek azért véreztek el, hogy unokáik szenvedjenek; soha nem volt a nemzetnek nyugta, békéje; szabadságszeretete, hűsége soha nem viszonoztatott kellőleg. (Igaz, ugy van! Éljenzés.) De hát hagyjuk ezt a pártok működését, ma március 15-ének jelentőségét kívánom megmagyarázni. (Halljuk. Halljuk.) Hogy az nem egyes ember, nem is egyes fellobbanó láng, hanem a századok óta e hazában volt elnyomatás elleni, a nemzetben megérlelt szabadságszeretet kifakadása, megnyilatkozása. (Igaz, ugy van.) A mit apáink már 1790-ben megírtak, hogy mi megválasztottuk fejedelmünket, de csak azon feltétel alatt, ha Magyarország önálló, minden más néptől, Bécsből is (Igaz, ugy van), minden idegen befolyástól független és nem a többi törvények, hanem saját alkotmányos szabadsága, törvényei szerint kormányzandó, országlendő. No hát március 15-ike ezt követte, és ezt követelték apáink, és ezt követeltük mi nemcsak 48-ban, ha-

vés vendége érkezik... Vigan fiuk! A jövő hónap tizedikén megtartjuk eljegyzésemet Gizuskával.

Mintha a mennydörgős mennykő ütött volna belém e hirre: az még megjárja, ha együtt imádjuk is a föld legszebb s legártatlanabb tizenhét éves angyalát, de hogy nőül is vegyék az órróm elől, ez már hallatlan merészség, ennél már csak egy lehet merészebb: ha halálosan szeretjük a mamát s elveszük a lányát.

— De Elek!... te a mamát szereted — hebegtem — miért bántod Gizuskát?!

— Épen azért... — volt az egyszerű felelet.

— Tisztában voltam teendőmmel. Én, Gerey Balázs, ki tizenhárom leánynak vallottam szerelmet s Gizuskának ötször esküdtem meg, hogy csak őt szeretem és soha senkit rajta kívül nem szerettem; én, ki eddig oly könnyelmű valék, mint senki más: történjék bármi, de felvilágosítom Gizuskát ezen ármányos helyzetről.

Másnap a vendégek már mind szétozlottak. Elek is eltávozott. — Siettem Gizuskához... Lenn

nem már én önmagam 1832-től (Éljenzés), mint a törvényhozás tagja le 1848-ig.

Mi az a bécsi hűség-viszonzás? Legjobbainkat már akkor 1837-ben a szólásszabadságért bevádolták, megidézték s elzárták (báró Wesselényi Miklóst), a szólásszabadságért megidézés nélkül bezárták Kossuth Lajost és nem merték befogni, de megidéztek Fehérmegyéből kettőt és Sárosmegyéből egyet hazaárulási perben s engem (Élénk éljenzés) 22 éves fiatal férfit hazám árulása perében idéztek azért, mert azt akartam, hogy a magyar király ne hallgasson a bécsi, magyar ellen törő tanácsnokok szavaira, hanem teljesítse a törvényeire, alkotmányára letett hitét.

Kedves barátaim! 1848 ennek a kifejezése volt. Petőfi, volt barátom lángszelleme megadta a lüktetést annak, a szabad szó, a szabad egyesülési jog és a sajtó e napon lettek tényleg is szabaddá. Ez oly tény, melyet minden magyar embernek pártkülönbség, minden bármely különbség nélkül ünnepelni kell, ünnepelni szent kötelessége (ugy van) és midőn én ezt tettem, bezárom beszédemet azzal, hogy mire kérem a fiatalságot! Mire kérlek benneteket kedves barátaim, hogy egész pályátokban miként viselkedjétek.

Minden ember önmagáról veszi fel az élet példáját, feltettem magamban, kérlek benneteket, ér-

telmesüljétek, minél inkább tanuljatok, műveljétek magatokat. Minél többet tud az egyén, annál több értéke van. Nem a hivatal teszi az embert, nem a rang, hanem az ember egyénisége, a férfi egyénisége, tudása adja meg bárminek a nyomatékát. (Igaz, ugy van.) Törekedjétek hazátok népének, magatoknak is szellemi és anyagi jólétére, jólétekre. Én tudom, első a szellem, a mely fentartja a szabadság-szeretetet és ez a fiatalságnak már a természettől szívébe vésett tulajdona, hanem ha kiléptek az életpályára, tartsátok meg mindig függetlenségeteket, ne kúszzatok, mászszatok, hanem emelt fővel érdekeitek szerint követeljétek munkátoknak teljes tisztelését, mert a munka becsület, a munkátlanság, henyesség szegény és bűn fészke, alapítsatok családot s gyűjtsetek anyagi jólétet, mert ezek mind szükségesek az önállóság, függetlenség fentartásához. Azonkívül legyetek mindekfelett feddhetlen életűek, tisztakezűek, tiszta erkölcs és nemes hazafiság lángja legyen csillagotok, a mely után mentek, mert bármily magasra megy is valaki kúzás, mászás, hiuság, rang vagy bármi által.....

Engedjétek meg, hogy az általam mindig szeretett és tisztelt testvér bátyámnak egy mondásából igazoljam ezt, a ki azt mondta, sok ember úgy mászik magasra, mint a kéményseprő, bepíszkolja ma-

a parkban, rózsái közt édes ábrándokba merülve találtam.

...Gratuláltam leendő eljegyzéséhez. Szerelemittasan mosolyogva köszönte meg s elragadtatással kezdett Elekről beszélni. Tovább már nem hallgathattam:

— Imádott Gizuska! Ötször vallottam önnek szerelmet, mindig kinevetett; könnyelmű, léha voltam: feledje el! a mi legszentebb ön előtt, leendő boldogságára kérem: hallgasson meg; komolyan beszélek... Ne féljen, nem azt ismétlem hatodikszor, a mire ötször megesküdtem, hanem, mint jó barátja, gyermekkori játszótársa tanácsolom: ha nem akar egy ármányos szerelem martyrja lenni, ne menjen nőül Elekhez, mert Elek nem Gizuskát, hanem *mamáját* szereti. — — — — —

*

Egy hét múlva egyedül találjuk Gizuskát zongorája mellett. Az izgatottság nyomai meglátszanak rajta; hanem most tán még szebb, mint valaha: élénk piros arcán most gyenge rózsapír ömlik el; kerekded arca egy kissé megnyult, szemeiben a felkorbácsolt szenvedély bosszuálló villámai cikáznak, ajkai néha-néha megmozdulnak, mintha szólna

valamit, kis kezei ökölbe szorúlnak... Kocsizőrej rezzenti fel gondolataiból. Selymes aranyhaját hátra simítja hófehér homlokáról s hirtelen felsóhajt: Elek!... Nem bírják lábai, alig tud eleibe támo-lyogni.

...De a a bosszuállás démona felülkerekedvén, megacélozza tagjait... Egykedvű mosollyal fogadja Eleket s bevezeti a szalonba. Alig foglalnak helyet, Gizuska mentegetőzve mondja:

— Igazán sajnálom Elek! ma csak az én társaságommal kell, hogy beérje, mamám el van foglalva...

Elek a hetedik égből pottyán alá: felfedezve érezte magát... a következő percet arra használta, hogy minél előbb távozhassék.

A vendégét kikísérő Gizuska csaknem beleütközött mamájába.

— Gizuska! az Istenért! mi történt?!

— Semmi, mamám. Miután látta, hogy te el vagy foglalva, társaságomban csak unta volna magát...

*

Igy maradt egy csapással mama széptevő, — vőlegény menyasszony nélkül.

Incze Zoltán.

14b*

gát s minél magasabbra lép, annál piszkosabb. (Éljenzenes, taps).

Legyen hát egész életeteken keresztül a vezető csillag az önállóság, szabadakaratotok legyen erős, a melyre hazátok iránti kötelességek hív, jellemetek legyen tisztességes, következetes, mert a hazafiságot mától holnapra, más ruhával felváltani nemcsak dicstelen, hanem hazaellenes bűn.

És most örülök rajta, ha az által, amiket mondtam, csak legkevesbbé is szívetek nemesbitéséhez, értelmeteknek, agyatoknak értelmesüléséhez egy szikrával is járulhattam. Egész életeteken tartsátok meg azt, a magyar nemzet fenségét, jólétét és hazátoknak önállóságát, függetlenségét vívjátok ki, ha kell életetek feláldozásával is. Most meg mondtam a mit óhajtottam minden szenvedély nélkül (derűtség). A mint hivek lesztek hazátok szabadság eszméihez, úgy áldjon meg Isten. Elbocsátlak, legyen veletek hazátok áldása.

Végül Józsa Gyula szavalt a egyik buzditó alkalmi költeményét, méltósággal és hévvel, s Tóth Ödön fejezte ki az ifjúság nevében az ünnepi szónokoknak a köszönetet és hálás ragaszkodást.

..... S az ünnepélyes gyűlésről szétszözlött a magyar ifjúság, vezérelvet nyervén élő szavak által magától a nagyok nagyjától, ki a legelsők közt küzdött, mint vezető, mikor a márciusi szabadító hajnal negyvennyolcban fölhasadt.....

14-én egész nap és 15-én d. e. folytak a tulajdonképeni kongresszusi tárgyalások, erről azonban Polgár Kálmán és Madarassy Gyula debreceni gyorsírástanárok, kongresszusi jegyzők följegyzései alapján a részletes tudósítást lapunk következő számaiban fogjuk közölni, most csak azokra a részekre terjeszkedünk ki, melyek bennünket debrecenieket közelebből és igen-igen érdekelnek, így közöljük *Boross Lajosnak*: „A tanárok és tanulók közti viszonyról” nemes idealizmussal megírt és szónoki hévvel előadott értekezését s részletesen ismertetjük az ezen kérdés körül forgó s helyi viszonyainkat is meglehetősen avatatlan kézzel megbolygató vitát.

A tanárok és tanulók közti viszony.

Tisztelt kongresszus!

Midőn a tanárok és tanulók közötti viszonyról kell a t. kongresszus előtt szólanom, engedjék meg nekem, hogy azon nézetemnek adjak mindenek előtt kifejezést, miszerint e témának az

országos diák-kongresszus programjába való felvételét az előkészítő bizottság részéről szerencsés ténynek nem tartom.

A téma elég szép ahhoz, hogy esztetikailag értekezzünk felette, de ez, azt hiszem, a kongresszusnak sem tárgya, sem célja nem lehet, hogy pedig vitatkozhassunk is a tárgy felett, hogy az előadottakkal szemben és mellett a nyilvánítandó vélemények pro és kontra érvényesülhessenek: a szorosan vett témától eltérve, inkább azon körülményeket kell fejtegetnünk, melyek a szóban lévő viszonyt ujabban meglazították, megrontották, a mi már inkább lehet a kongresszus tárgya, de azért még mindig hiányozni fog a cél, t. i. végeredményképen egy határozott indítvánnyal léphetni fel.

És bármennyire is megtisztelve érzi magát Debrecen az által, hogy ő szemeltetett ki e pontról referálni, mégis helyesebbnek tartottam volna, hogy a mozgalom, az első lépés a központból, a diák élet viszonyainak legközvetlenebb szemlélői, legauthenticusabb elbíráói köréből induljon ki és nem a vidék egyik — bár legtekintélyesebb — főiskolájából. Önök uraim, a fővárosiak, a vidéki akadémiákkal szemben, már az egyetemi polgárság számának nagyságával is imponálnak, tevékenyebb, élénkebb életet folytatnak, van mit megfigyelniök a diákság körében, a diákság életében nagyobb mértékben, mint nekünk, s ha az önök köréből indul ki a mozgalom, nagyobb súly!al, nagyobb erélylyel hódít tért magának főiskoláink mindenikében, s ha egyebet nem is, de annyit mindenesetre elér, hogy gondolkodásra készíteti e főiskoláknak hallgatóságát. — És aztán, bármennyire igyekezem is általánosságban adni elő a mit akarok, hogy csak némileg is tárgyilagos lehessenek, aligha nem kénytelen leszek helyi vonatkozásokra, körülményekre utalni, a mit pedig jelen viszonyok között leginkább kerülnöm kellene, mert a szindarab, melyet a sárospatakiak eljátszottak, nálunk is színre került s utolsó hangjait még mindig visszhangozák kollegiumunk ősfalai.

Nem a kötelesség teljesítése előli meghátrálhatás, nem a felelősség elhárítása érdekében mondtam e szavakat, pusztán egyéni véleményemet adtam elő azon tárgyról, melyről beszélni fogok s kérem a t. kongresszus szíves türelmét arra a pár percre, melyet igénybe venni akarok.

Tulajdonképen uraim, tanárok és tanulók között viszony ma nem létezik. Súlyosságának teljes

tudatában mondom ki e szavakat s kész vagyok megismételni azokat, mert a jelenleg főiskoláinkban országszerte felszínen lévő állapotokat ilyen névvel nevezni nem lehet. Nem sokáig kell kutatnunk az alapot, melyen e viszony nyugodott, míg létezett. A szeretet, a bizalom s a tisztelet kölcsönössége volt az. Ez alapon teremtték meg a viszonyt az ókor bölcsői s tanítványai s ezt az alapot tette csaknem semmivé a legujabb kornak, a haladás dicső századának rideg szelleme. — Ez ókori bölcsők s tanítványaik nagyon jól érezték s tudták azt, hogy a közöttük lévő viszony nem sokban különbözik a szülei s gyermeki viszonytól, de ma már csak kevesen vannak, kik e fogalmat a maga tisztaságában ismerik. — Tanulói életünk szép korszaka letűnt. A kölcsönös bizalom, mely tanítót és tanítványt oly szoros kapcsolatba fűzött, a bámuló tisztelet, melylyel a tanítvány tanítójára tekintett, a szeretet, melylyel a tanítvány tanítóját rajongta körül s melyet ez oly közvetlen őszinteséggel viszonzott — rég kihalt. Kihalt a lélek, megmaradt a test, mely automata módjára működik.

Hol van a tanulni vágyók tudományszomja, mely még egy század évvel ezelőtt oly ellenállhatatlan vágygyal üzte például a magyar ifjakat is távol idegenbe, feledve kint, szenvedést, nyomort, csak hogy égető tudományszomjukat lecsillapíthassák? Hol van a szerény, de komoly munkásság a nehéz fáradsággal megszerzett tudományt a közjó létesítésére használni fel? — Avult fogalmak, lomtárba valók!

Nincs ma már szükség idegenbe menni tudományszomjunktat eloltani, helyben találjuk a tudomány gócpontjait, melyeket míg a távolból szemléltünk fényeseknek, oltárain a tüzet hatalmasan lobogó lángnak ismertük, s most, hogy e tűz mellett oly könnyen sütkérezhetünk, megszoktuk, unalmasan pislákoló üszögnek képzeljük s elalszunk mellette. — Főiskoláink könyvtárakkal, tudományos és szépirodalmi munkákkal bőven ellátvák s igyekezik-e a tanulóifjúság felhasználni ez előnyt? Van-e szomj, mely tudomány után áhitozik? Bizony, ha van is, nagyon könnyen kielégíthető szomjuság az, melynek, ha valaki, úgy a hogy eleget tett, fenn hordja fejét — az üres buza kalász meséjére emlékeztetve a gondolkozni tudó megfigyelőt. — Ments isten, mintha ez ítéletet az egészre, a tanuló ifjúság összeségére akarnám kimondani, de az is igaz, hogy ez az ítélet olyan ing, melyet a többség

magára vehet, és az is bizonyos uraim, hogy ha így haladunk, pár évtized alatt nagyon könnyen eljutunk oda, hogy az igaz tanulói élet folyton kissébedő világának utolsó romjain alig akad valaki, ki kesergő szívvel bár egy bus sóhajt küldjön a letűnt szép idők után.

Tanulgatunk, lassan haladunk a cél felé, melyet tökéletesedésnek nevezünk, megizleljük a tudásnak almáját és aztán mit teszünk? „Próbálgatjuk szárnyainkat,” s a helyett, hogy a levegőt szel-desnők, azokkal a szárnyakkal, melyeknek létezését tanítóink buzgó, lankadatlan fáradozásának köszönhetjük, mindenek előtt e tanítók arcait csapkodjuk meg. E tanítók a szárny-próbálgatáshoz adnak segítő eszközt, engedélyeznek iskolai lapokat és e lapok első hasábjain megjelennek az első cikkek, kíméletlenül támadva magokra a tanítókra.

Vád vádra érkezik, hogy a tanári kar abszolút uralomra törekszik az ifjúság felett, hogy elfojtja a szabad gondolkozást, hogy ez igazságtalanság, jogtalanság, méltánytalanság! — Hát ilyen irányban, ilyen modorral akarja a tanuló ifjúság a tanárság és nagy közönség helyeslő véleményét a maga részére hódítani? Így kezdi meg annak a jégfalnak szétrombolását, mely tanárok és tanulók között ujabban emelkedett? — A szeretet, a tisztelet, az őszinte ragaszkodás melegével fogjunk uraim a munkához, az talán mégis inkább sikerre vezet!

És ne biggye senki azt, hogy én nem szeretek független lenni és hogy ne lenne érzékem az iránt, mi illeti meg a tanuló ifjúságot a jog és méltányosság szempontjából s hogy mit követelhet az ifjúság méltósága a professzorátustól, de az is igaz, hogy míg tanuló vagyok, a legvégső határig óvakodom bántalmazni azt a testületet, melynek minden egyes tagja kell, hogy míg tanárom — példányképem is legyen, ha nem lehet ez utóbbi, előbbinek sem ismerem el!

Tisztelje az ifjúság professzorát, hogy tanulja becsülni az a professzor az ifjúságot!

Igen uraim, ha vizsgáljuk a tanárok és tanulók közötti viszonyt, lehetetlenség észre nem venni, hogy szomorú helyzetben vagyunk, de lehetetlenség azt is be nem ismerni, hogy e helyzetnek megteremtői nagy részt mi, a tanuló ifjúság vagyunk.

Kezdődik a baj a középiskolában, a gymnasiumban s folytatódik, erősbul az akadémián, az egyetemen.

Kik a tanulók számát tekintik, örvendetes je-

lenségként szokták konstatálni annak napról-napra való növekedését, — pedig ha az egyéniséget külön-külön vehetnék figyelembe, nem örömmel, de szomorúsággal hirdethetnék ugyanezt a tényt. A középiskolákban, hol a naponkénti leckefelkérdezés van szokásban, a tanárnak tanítványával való gyakori érintkezése lehetővé teszi azt, hogy a kettő között szorosabb kapocs, mondhatni atyai s gyermeki viszony jöhessen létre.

Ügyes pedagógiával, szelid szigorral, atyáskodó gondoskodásával, szeretettel bizalmat ébreszt-het a zsenge szívében maga iránt s e bizalom szeretetté erősül a középiskolai hosszú éveken keresztül. Nem érzik a tanítványok tehernek ezt az atyai gondoskodást, sőt megbecsülik azt, mert sejtik, hogy e nélkül megállani nem tudnának. Az ilyen tanítványok nem fognak a rettenetes érettségi vizsga után könnyűszívvvel azért hálálkodni a mindenek Urának, hogy megszabadította őket a zsarnokoktól, az „igazságtalan“ professzoroktól, de hálát adnak azért, hogy megsegítette őket tanulmányaik végzésében s bár örvendező szívvvel, de elszorult kebellet mondanak istenhozzádot tanítóiknak, kik éveken keresztül annyit bajlódtak velők.

Ilyen viszony lehetséges a középiskolákban, míg hivatottak tapodják annak csarnokait, de megszűnik e viszony a hivatlanok beférkőzésével. *Nem a tanuló ifjúság, de e hivatlanok száma az, mely napról-napra növekedik.* Hazánkban némely foglalkozás iránti helytelen előítélet még mindig divatozik.

48 eltörölte a nemes és nem nemes közötti különbséget, de még az ezt követő 50 év sem volt képes puhítani a magyar nemes büszkeségén, mely irtózik kedves sarjadékát pörölylyel kezében láthatni meg. Ha nem lehet földes ur, faragjanak belőle a professzorok tanult embert, de azzal nem gondolnak, ha vajjon az anyag alkalmas-e erre vagy nem? S a legtöbb esetben nem alkalmas. — Az ezekkel való folytonos bajlódás, a rakoncátlanoknak megfélemezhetése ki kell, hogy hozza a tanárt atyáskodó szerepéből s alkalmazza a drákói szigort. Szigort és semmi mást! Nincs többé szeretet; nincs bizalom, csak ezek elfajult vonásaival találkozunk, sokszor érdemetleneknek becézgetésével egyik részről, konfidens bizalmaskodással másik részről. Szigor és félelem nyolc hosszú éven keresztül! Ez eredményezi aztán azt, hogy például egy kezdő joghallgató pár hónapig élvezvén a tanárok

per „uraim!“ titulálását, hazamegy, első dolga felkeresni kis gimnazista ismerőseit, kiknek büszke hetykeséggel mesél a csoda iskoláról, hol egy évben csak egyszer kétszer kérdezik ki a professzorok a leckét s azután „*semmi közünk egymáshoz.*“ S nem is sejtik, hogy míg ez utóbbi szavakat mondja, a tanulóifjúság legveszedelmesebb betegségét hirdeti s hogy a reá ámulva hallgatóknak nyitott száján keresztül a legveszedelmesebb mérget hinti azoknak szívére: a vágyakozást azon képzelt boldog idő után, a mikor semmi köze sincs a tanulóknak tanáraihoz.

Ez a felfogás hitté válva szüli az alkalmat lapok hasábjain fejtegetni a tanárok és tanulók jogait. Azt az akadémiai hallgatót, ki csak pár hónappal előbb szabadult ki a középiskolai szigor alól, megérinti a felsőbb iskolákban lengedező szabadabb szellő, és ez érintéstől elkábulva, nagykorúnak érzi magát például arra, hogy az iskolai társulatok ügyeit önállóan vezesse. És a mód meg is van adva hozzá. Társulataink széleskörű autonómiával rendelkeznek s csak egy van a tanárok részére fenntartva, — a felügyeleti jog; és még ezt sem igyekeznek a maga szigorúságában érvényesíteni, barátságosan, sokszor magán uton adják tudtára a vezető egyéniségeknek egy-egy a társulatókat érdeklő fontosabb ügyben amaguk véleményét s csak ha e mód nem használ, veszik igénybe a jogot, s ha ezt tették, mindjárt akadnak, kik megbotránkozással kiáltják a vész-szót: vigyázzunk, a tanári kar abszolút uralomra tör!

Nem szívesen bár, de példaképen utalok a debreceniek esetére. Ismerem a viszonyokat, az indító okokat az apró részletekig, melyek a konfliktust tanári kar és ifjúság, közelebbről a jogászsegélyegylet között létrehozták. Tudom azt, hogy nagyrészt a vezető egyének könnyelműségének eredménye volt az egész perpatvar, s mint passiv szemlélő a közelgő vihart jelző első villanásoknál elfogulatlanul adtam igazat a professzorátusnak, a nélkül, hogy ezzel akadémiaink polgárságát elítéltem volna. Nem mindig az egész ilyenkor a hibás, hanem az a kevés, kik nemcsak hivatvák, de a beléjük helyezett bizalommál fogva kötelesek is nem a személyes hiúságot, — hanem az egésznek javát tartva szem előtt, — vezetni az ifjúság ügyeit!

Nem képelek külön viszonyokat Sárospatakon sem. Mert hogy egy olyan ősi iskolának tisztos

falai között egy olyan tanári testület székeljen, mely a tiszta pártatlan igazság nyilvánítása ellen keljen ki — miként a sárospatakiak védelmezik magokat — nem lehetséges. Inkább vagyok hajlandó hinni azt, hogy az ottani akadémiai ifjuság volt az, mely azt a sokszor hangoztatott határvonalat tanári kar és ifjuság jogai között átlépve, önmagába helyezett elfogult bizalmában arra a területre jutott, melyet meg nem engedett bizalmaskodásnak szoktak minősíteni.

És jaj! és százszorozan jaj a magyar diák-ifjuságnak, ha lelkébe szállva mégis csak az előbbit és nem az utóbbit lesz kénytelen beismernie!

És aztán uraim készséggel hajlok meg azok előtt, kik a diák-ifjuság minél függetlenebbé tétele végett tisztességes határokon belül harcolnak, de kérдем önöktől: meg van-e e diák-ifjuságban a törekvés magát e függetlenségre képzetté és képessé tenni? Ifjúsági, igaz ifjúsági életünk pang, a mi erő lüktet ereinkben, azt a pártoskodások emésztik el, a sokszor haszontalan dolgok feletti civakodás lehetetlenné teszi a komolyabb munkálkodást, s a nyugodtabb lelkek megunva a sok semmiség utáni kapkodást, félrevonulnak s közömbösen nézik a mesebeli lovagnak szélmalom elleni harcát.

És aztán ne azt keressük t. kongresszus folytonosan, hogy mi választ el bennünket tanárainktól, de keressük azt, a mi összekapcsolhat. Ez pedig a szeretet, a tisztelet, a bizalom a mi részünkről, s az arra való törekvés kötelessége, hogy ezeknek viszonzását tanáraink részéről kiérdemelhessük.

S ha a mostani zürzavaros fonák helyzetből ez irányba törekedve tisztább helyre jutunk, akkor talán gondolkozhatunk a megjavított viszony állandósítása céljából valamelyes eszköznek megteremtéséről, például a külföldi egyetemek mintájára a szemináriumi rendszer meghonosításáról, de mindaddig, míg az első lépést meg nem tettük, a második lépésről gondoskodni felesleges dolognak tartom.

S ha már fölvetettük a kérdést a tanárok és tanulók közötti viszonyról az országos diákkongresszus színe előtt, ez országos diákkongresszushoz fordulva kérem annak minden egyes tagját, hogy tehetségéhez mérten hasson oda, hogy az a rózsalánc, mely tanárok és tanulók szívét annyi századon keresztül oly szorosan fűzte egybe, az a rózsalánc, mert elhervadt, uj, — üde virágokkal

legyen kicserélve széles e hazában s *hogy tisztelje, szeresse az ifjuság professzorát, mert csak így tanulhatja meg az a professzor becsülni az ifjuságot!*

Korsós Zoltán: Tisztelt Congressus! Ha pl. a tanári kar lépi túl hatáskörét, ezekkel úgy sem kényszeríthetjük a tanári kart, hogy az ellenkező történjék; ha az ifjuság lépi túl azon jogokat, a melyek megvannak határozva, az a tanári kar mindenkor fog módot találni arra, hogy vissza szorítsa a rendes mederbe.

Szerencsétlennek tartom ezeknél fogva ezen eszmét s épen azért indítványozom azt is, hogy egyszerűen vegyük le a napi rendről ennek tárgyalását, mely indítványomat, ha szükséges, írásban is megteszem s kérem szavazás alá bocsátani.

Ábrányi Kornél: Az embereket az igazság mindig üldözni fogja. Eddig rengeteg sok igazságot hallottam az előadó urtól, hallottam, hogy mi az oka annak, hogy tanár és tanuló ifjuság közt abszolút jó viszony nem létezik, de nem hallottam, hogy e kérdést miért kell levenni a napirendről. A hiba nem a tanároknak, hanem az ifjuságban van. A tanárok megtanítják az ifjuságot arra: concordia resparvae crescunt, discordia maximae dilabuntur, az ifjuságban azonban nincs meg az egyetértés, hanem áldatlan pártusákban vesztegeti erőit. Nagy napokat ünneplünk most, a szabadságharcnak, a sajtó szabadságnak, a testvériségnek 50 éves jubileumát, s az ifjuság, uraim, nem áttall még most sem vallásfelekezeti vitát folytatni. Mert én nem pártok nevében beszélek, hanem, azt hiszem, az egész magyar ifjuság nevében. Vegyük le a kérdést a napirendről.

Bereczky L. Ellenkezem azok véleményével, akik azt hangoztatják, hogy e kérdést vegyük le a napi rendről, már csak a több szem többet lát, több fül többet hall elvénél fogva is. Az előadó ur a tanárok és tanulók közötti ellentétek eltüntetésére a kölcsönös tiszteletet ajánlotta, de *hogy tisztelje a tanuló azt a tanárt*, a ki elveszi tőle azt a jogot, melyet a miniszter megadott neki. Így p. o. egy jelentékeny eset a debreceni joghallgatók segítő egyesületének esete. A tanárok el akarták venni és el is vették a joghallgatók segítő egyesületének azt a jogát, hogy az általa választott ügyvédre bizza ügyei vitelét, akkor a debreceni joghallgatók a választmány után haladva, a passiv resistentia álláspontjára helyezkedett; akkor helyeseltük ezt az álláspontot, később belenyugodott az egyesület abba is, hogy *kilá-*

tásba helyezték, hogy még több jogát is el fognak tőle venni; indítványozom azért, mondja ki a congressus, hogy: „mindezekhez hasonló esetekben hívas-
„sanak fel az egyes akadémiák tagjai, hogy a taná-
„rokkal szemben a *passiv resistentia* álláspontjára
„helyezkedjenek.”

Kun Béla: Nem tartom a congressus elé tartozó dolognak a Bereczky ur felszólalásában említettet; nem pedig azért, mert szerintem, mikor tanárok és tanulók közötti viszonyról szólunk, nem az volt a célunk, hogy az ellentéteket keressük a tanárok és az ifjuság közt, hanem keressük az összekötő kapcsokat és azokat igyekezzünk minél szorosabbra fűzni. Nem tartom szerencsésnek azt sem, hogy debreceni helyiviszonyokat a congressus színe előtt bolygassunk és a tanárkar magaviseletét és Bereczky ur szerinti jogcsorbitását bírálat alá vegyük; erre a congressus nincs jogosítva! A tanárok és tanulók közti viszonyt nem jogi szempontból kell tárgyalni, mert akkor oly térre lépünk át, amely a mi hatáskörünkbe nem tartozik. A tanároknak is vannak a felügyelet alapján absolut jogaik, melyekbe nekünk semmi beleszólásunk nincs. Nem reflektálok rá, hogy miként történtek azok a dolgok, melyek a segítő egyesületet oly helyzetbe juttattak, hogy Bereczky ur szerint, feladta jogát, ez nem tartozik a congressus elé; elvégezték ezt otthon. Itt csak arról van szó, hogy vajjon a congressus Boross L. előadó urnak az előadását tudomásul veszi-e? hozzájárul-e ahhoz, hogy a tanuló ifjuság részéről minden lépés megtörténjék arra nézve, hogy a tanári kar tiszteltessék, becsültessék. Ideális szempontból kell a dolgot felfogni, nem jogi szempontokat fessegetni.

Elnök: A kongresszus Boros Lajos előadó ur előterjesztését köszönettel tudomásul veszi. (Általános helyeslés)

A nagy nemzeti ünnep ötvenedik évfordulója a collegiumban.

Büszke önérzettel tekintünk vissza a lezajlott nemzeti ünnepekre, büszke örömmel, honfiui lelkesedéssel mondhatjuk el, hogy méltóan ünnepeltünk s velünk együtt méltóan ünnepelt Debrecen városa is, melynek minden hazafias polgára egygyé forrott velünk e szent napon a honfiui lelkesedésben. — A márciusi ifjuságról kegyelettel emlékezett meg a

jelen nemzedéke s megfogadta újra, meg újra, hogy méltó lesz szent emlékökhöz.

Ünnepeltünk!! Ünnepünk összhangját nem zavarta meg dissonáns hang, mert a honfiui lelkesedés magasra lobogó lángja eltöltötte minden ünneplő szívét. Az egekig hatoló éljen riadalom, a tizezernyi lelkes tömeg üdvkiáltása csak a hazának szólt, csak a hazáért szállott a mindenség urához.

Tanáraink, kik a hazaszereteten is mindig jó példát mutatnak, hasonlóképen megünnepelték e nagy napot, s mint annyszor, úgy most is hangsúlyozták, hogy a debreceni collegiumnak, a hazafiaság és protestantismus sziklavárának mindig kötelessége a nemzeti tradíciók tiszteletben tartása, szent megőrzése.

• A debreceni ünnepekről különben tudósítónk a következőkben számol be :

Zászlódiszt öltött Debrecen városa, hatalmas trikolorok lengtek az ős collegium falain is. Az enyhe márciusi szellő büszkén lebegtette a háromszint, mely magában foglalja egy hatalmas nemzet jellemző vonásait. Fél 9 órakor kezdődött a tanári kar ünnepe a historiai nevezetességű oratoriumban. Zsufolásig megtelt a tágas imaterem, a tanárkar, városunk előkelősége, Kiss Áron püspök és Simonffy Imre polgármesterrel megjelent, hogy áldozzon a honfiui kegyeletnek. — Ott voltak az első padsorban az agg honvédek, a nagy idők dicső alakjai is a viharvert, golyótépett zászlóval, hogy visszaváraszolják a tüneményes, ma már szinte mithyus ködbe burkolt időt. Nagy Zoltán zenetanár orgonajátéka után főiskolánk lelkésze Csiky Lajos theológiai tanár lépett fel a szószékre, s gyönyörű imádságban kérte fejünkre a nagy napon a mindenható áldását. Ezután Dr. Helle Károly jogtanár tartott emlékbeszédet, melynél szebben és igazabban méltatni a nagy időt nem lehet. Tiszta hazafias érzést sugározottatott minden szava, lelkesített, gyújtott minden mondata. Majd Tripsó Sándor 3 jh. szavalt el Kun Bélának, lapunk szerkesztőjének pályadíjat nyert alkalmi ódáját. — A viszony, melyben lapunk szerkesztőjével áll, nem engedi, hogy dicsériszavakat zengjünk, elég megemlíteni, hogy minden szakasza után hatványozott erővel tört ki a tet-szészaj. Tripsó szavaltata különben szinte egyszerű volt. — Átértette, átérezte az óda minden sorát s megérdemelte azt a kitörő tapsvihart, melyben részesült.

Az ifjúság ünnepe.

Délután 2 órakor kezdődött a tulajdonképeni ifjúsági ünnep, mely a program szerint négy részre volt felosztva. A collegium óriási udvarát s a négy nagy folyosót teljesen megtöltötte az emberáradat, mely már 1 óra után megkezdte a vonulást a collegium felé. Egymásután vonultak fel zászlóik alatt a testületek, egyesületek, dalárdák s két órára már teljesen megtöltötték a nagy udvart s a collegium összes folyosóit.

A Petőfi szobornál.

A lépcsőházban levő Petőfi szobor előtt (Huszár eredeti mintája) folyt le a nagy ünnep első pontja. A lépcsőket teljesen megtöltötte a közönség azon része, melyet a rendezőbizottság bebocsátott. Büszkék voltunk reá, hogy ősz püspökünk Kiss Áron itt is megjelent s a tanári kar számos tagjával emelte az ünnep fényét. A díszterem előtt felállott kántus rázendített a halálból felébresztő nemzeti dalra, a Talpra magyarra, ezután Kovács József a M. I. Ö. T. elnöke tartott beszédet a márciusi napok legnagyobb alakjáról Petőfi Sándorról. Lelkes, hazafias, a költő emlékéhez méltó beszéd volt ez, mely visszavarázsolta a nagy időt, megszemélyesítette annak legnagyobb alakját, a szabadság örök hírnevű lantosát. Beszéde végével a szoborra helyezte a debreceni collegiumi ifjúság remek babérkoszoruját, melynek széles nemzeti színű szalagján ez a felírás van: „A szabadság dalnokának, az ifjúság.” — Ugyanekkor a „Petőfi dalkör” küldöttségének szónokája Borus Béla városi hivatalnok is megkoszoruzta a szobrot, leróta a kör kegyeletét a lánglelkű Tyrteus iránt. Ezután Bereczky László 1 th. szavalt el ugyancsak Petőfi „Talpra magyar”-ját lelkesen, hévvel, zajos hatás mellett. A főiskolai kántus énekelt, erre a közönség levonált, hogy résztvegyen az ünnep folytatásán,

A collegium udvarán.

Nemzeti színnel bevont, magyar cimerekkal ékesített emelvény állt a főiskola udvarán, itt folyt le az ünnep második része. A főiskolai ifjúság már korábban átiratot intézett az összes debreceni dalárdákhoz, hogy e napon énekszámokkal szerepeljenek. A városi dalegylet, munkás dalegylet, iparos

ifjak dalköre, ács ifjúság dalegylete s a főiskolai énekkar monstre chorust képezve adták elő először is a Hymnust. Majd Sipos Béla joghallgató, lapunk főmunkatársa tartott emlékbeszédet, melyet a kitörő éljenek és lelkes felkiáltások meg-megszaktottak. A beszédet lapunk közli s így bővebben nem foglalkozunk vele. Ezután Tripsó Sándor 2 jh. szavalt el Kun Béla alkalmi ódáját óriási hatás mellett, az összes dalárdák pedig a Kossuth indulót énekelték el bámulatos precizitással. Érdekes volt látni az ünneplő tömeget, — mely magában foglalja városunk minden rétegét, — a mint vétékdedve segített a karszalagos akadémiai polgár rendezőknek a rend fentartásában, leszámítva az emlékkerti pillanatnyi zavart, a legszebb rend uralgott az egész ünnepélyen. A dalárdák éneke után sorakozott a menet, hogy kivonuljon a collegium és nagytemplom közötti Emlékkertbe, hol az ünnepély harmadik része folyt le. Rácz Károly zenekara hazafias dalokat játszva nyitotta meg a menetet, utána vonultak zászlóik alatt az öreg honvédek, testületek, dalárdák s hazafias dalok éneklése között értek az

Emlékkertbe,

hol az ünnepély harmadik része volt. A nagy templom lépcsőire sorakoztak az egyesületek, a templom előtti szabad térre a dalárdák, a lépcső egyik fokán állott fel Rácz Károly zenekara, hogy kísérje Forrás Gyula szavaltát. Forrás stentori hangon adta elő Bartók Lajos „Mariselli cigányok” című költeményét. A Rákóczy indulóval kísért hatalmas szavaltat óriási hatást gyakorolt a közönségre s ebben a lelkes hangulatban vonult a város háza elé, hogy befejezze a nagy nap ünneplését.

A város háza előtt.

A város háza előtt elterülő nagy téren az emelvény körül a városi tüzoltók már jó előre kordont vontak s meggátolták a rendetlenséget. Itt a dalárdák éneke után Dr. Bakonyi Samu ügyvéd, kitűnő szónok, az irodalmi társulat egykori tagja, ma is büszkesége, tartott Debrecen város közönségéhez beszédet. Visszafojtott lélekzettel hallgatta az óriás tömeg a remek beszédet s mennydörgésszerű éljenriadalban tört ki egy-egy szakasza után. Ez volt az ünnepély legkiemelkedőbb, legszebb pontja. Kovács Zsigmond 2 th. szavalt el ezután a

„Talpra magyar“-t zajos hatás mellett, a dalárdák a Szózatot énekelték, mire az ünnep véget ért. Hazafias dalokat énekelve vonult el azután a tömeg s az ifjuság, magával vive azt a tudatot, hogy az a nép, mely ünnepnapot ily dicsőn, ily magasztosan ünnepel meg, nem veszhet el soha!

Az esti ünnepek.

A Petőfi dalkör megnyitó estélye.

A lánglelkű dalnok nevét viselő fiatal, de már is nagy szerepre hivatott dalkör március 15-én tartatta meg hivatalos megnyitó estélyét. Városunk előkelő közönsége zsufolásig megtöltötte a „Bika“ szálloda nagy disztermét. Ősz püspökünk Kiss Áron, Dr. Wolaffka Nándor r. kath. püspök, a városi tanácsosok közül többen szinte megjelentek, hogy kifejezést adjanak méltánylásuknak. A kör nagy-érdemű, városunkban őszinte tiszteletnek örvendő elnöke *Komlóssy Arthur* Debrecen város főjegyzője nyitotta meg az ünnepélyt, hatásos beszédben vázolta a kör megalakulását, intencióját. A dalkör több énekszám között *Medgyessy Piroska* k. a. szavalt zajos ovációk mellett. — Bizonyosságát adta a kör annak, hogy fiatalsága dacára is pompásan egybevágó énekszámokat produkál; az a lelkes pártolás pedig, melyben Debrecen város intelligens közönsége már is részesíti, erőt adhat jövőre nézve.

A Jogász Asztaltársaság ünnepe.

A nagy napot megünnevelte a J. A. T. is, diszgyűlést tartott rendes helyiségében, a *Törő-féle* vendéglőben. Beszédet mondott Kovács József 3 jh, cimbalmozott Kone Albert, hegedült Pásztor Gyula, szavalt Tar Zoltán. Emelte a diszgyűlés fényét az, hogy Dr. Bacsoni Lajos diszelnök dékán, Dr. Bartha Béla és Dr. Ozory István jogtanárok is megjelentek, mintegy kimutatva azt, hogy együtt éreznek az ifjúsággal s szeretik, bármint akarják is némely akadémiai polgárok az ellenkezőjét bizonyíthatni.

Az Erdélyi kör diszgyűlése.

A nemrég alakult „Erdélyi kör“ is ünnepelt a nagy napon. Ünnepeinek különös fontosságot adott az a körülmény, hogy szász és román ajkú tagjai is résztvettek az ünnepben s áldoztak a nagy nap emlékének. A kör ez alkalomból meghívta ven-

dégül a helybeli szintársulat jeles tagjait, *Vidor Dezsőt, Békéssy Gyulát, Rubos Árpádot, Szentes Jánost, Aranyossy Józsefet* (a latust), kik örömmel vettek részt a kör ünnepén s lelkes tósztokban méltatták a nagy napot s fejtették ki azt a viszonyt, mely a színművészeket a nemzeti kultúrához köti. A diszgyűlés különben a következő programmal folyt le: Elnöki megnyitót tartott *Rózsa Ernő* 4 jh, a „Talpra magyar“-t szavalta, *Székely József* 2 jh. ünnepi beszédet mondott, *Kiss Árpád* 3. jh. ház-nagy, Petőfi „Két ország ölelkezése“ című versét szavalta *Incze Zoltán* 2. jh. A társaság a lehető legjobb hangulatban töltötte az időt, mit előmozdítottak *Vidor Dezső, Békéssy Gyula, Sipos Béla, Székely József* pohárköszöntői.

*

Ezekben számolunk be a debreceni ifjuság ünnepéről. Büszkén mondhatjuk el: „Ünnepeltünk! Ünnepeltünk hazafias hévvel, nemes lelkesedéssel! Ünnepünkben erőt meritettünk a jövő nagy küzdelmeire, munkáira!

Adja Isten, hogy az a nemes lelkesedés, az a honfiúi buzgalom, mely a nagy napon sokszoros erővel tört ki keblünkben, ne aludjon el soha, hanem serkentsen bennünket munkára — a hazáért.

R.

Emlékbeszéd.

Irta és a főiskola udvarán 1898 Március 15-én elmondotta
Sipos Béla joghallgató.

Tisztelt polgártársak!

Ötven esztendővel ezelőtt az ország szívében Isten szabad ege alatt, friss tavaszi szellőtől verve e napon esküdött meg a magyar hogy a lerázott rabszolga jármot nem viseli tovább, hogy a tespedés helyett új életet választ, hogy a sötétség rémeit széjjel űzve a „Szabadság, Egyenlőség, Testvériség“ szent szózatát írja fel zászlójára, ez eszme mellett küzd, ez eszme védelmében igyekszik szabaddá, nagygyá és hatalmassá tenni a hont. 1848 március 15-én zendült fel ezrek és ezrek ajkáról a szent esküszó: „Rabok tovább nem leszünk“ 1848 március 15-én lett szabaddá a szellem, repült magasba a békóba zárt gondolat, hogy hirdesse a Kárpátoktól az Adriáig, hirdesse az egész világnak a dicső a szent szabadságot. A rideg tél végével és mint a

természet, felébredt a régi hősi szellem is, megújuló erővel, lelkesedéssel töltötte el a nemzetet, mely háromszáz esztendőn keresztül hordta a láncot, mely háromszáz hosszú évig küzdött eredménytelenül, szenvedett méltatlanul.

Nincsen a magyar történelemnek ragyogóbb, ékebben szóló napja március idusánál, nem volt a magyar nemzet soha oly nagyszerű mint e napon, mikor hazafias szenvedélyektől felbuzdult kebellet, kitörő lelkesedés örömmámorában, vér nélkül kivívta azt, a miért történelmünk egy örökké élő alakja számkivetésbe ment, a miért ezrek és ezrek piros vére ömlött ki a csatatereken, s a mi egy jövőre hivatott munka és életképes nemzet millió és millió tagjának közóhaja volt, a szabadságot. — Nem volt a magyar soha olyan nagyszerű, mint mikor egy riadó a Talpra magyar keblet rázó hangjaira mint egy ember állott fel, szivre tett kézzel lelkesülten valódi extázissal dörögte a szent esküformát.

1898 március idusát és a Szabadság, Egyenlőség, Testvériség magasztos jelszavát keresztülfonta a nemzet geniusa aranyos diessugárral, hogy együtt ragyogjon e nap és a három szent fogalom, hogy a késő utódok csodálattal tekintsék, bátorságot és hazafiui lelkesedést merithessenek belőle.

Felhő, sötét komor felhő borongott addig a hon egén, átláthatatlan sűrű fátyol takará be a jövőt, a remény biztató sugára is csak kétes fényt vetett a honra. De jött a nap, egy *legyen* szóra szétzakadt a sűrű fellegtábor, egy felvillanyozó, egy halálból felébresztő kiáltó szózat felzavarta a százas álmot, s a magyart soha el nem hagyó védő szelleme új életet teremtett a haldoklóba, csodálatos bátorságot öntött a csüggedő szívekbe.

Szabadságot hozott, mely lerázta a láncot annyi millió kezéről, szabadságot adott a karnak, gondolatnak, hogy kettőzött erővel, kettőzött lelkesedéssel pótolja helyre az átálmodott időt, hogy bátran szembe szállva az ellentétes áramlatokkal büszkén hirdesse, hogy van a magyarban élni hit, jog és erő.

Egyenlőséget hozott, mely áldásos sugarával feloldozta a rideg zárkózottság gátjait, testvérré tett urt, szolgát egyaránt egy szó, egy szent jelszó alatt egyesítette a hon minden fiát!

Testvériséget hozott, hogy e szent fogalom áldásos derűje eloszlassa a pártviszályokat, egygyé tegyen a szabadság megvédésében minden egyes

honfit. Egygyé tegyen örömben, fájdalomban, vészen, viharban, békében a haza javára.

Lobogjon hát magasra a honfiui lelkesedés lángja, örömjajtól legyen hangos e hon bérce, rónája, hirdesse mindenki a gazdag és szegény, az erős és gyöngé, hogy a legmagasztosabb három eszme a Szabadság, Egyenlőség, Testvériség dicső eszméjének ötvenedik évfordulója itt van, elérkezett.

Kettőzött gyorsasággal dobogjon a szív, kettőzött hévvel törjön ki keblünkől a lelkesedés, büszkén kiáltsa minden magyar ajk, — hogy 1848 március idusának ötvenedik évfordulóját a szabad, a virágzó Magyarország ünnepli meg.

Ünnepeljünk, ünnepeljete!

Ünnepeljétek meg a nemzeti vágyak, a nemzeti álmok testet öltésének ötvenedik esztendejét

Ünnepeljétek a sajtó szabadság ötvenedik születése napját, a gondolat szabadság nagyszerű jubileumát.

Ünnepeljétek meg a magyar felelős minisztérium, az évenkénti országgyűlés, a törvény előtti szent egyenlőség, közös teherviselés, a jobbágyság eltörlésének, a politikai létjogosultság, Erdély és az anyaország testvéri ölekezésének ötvenedik évfordulóját.

Legyen az ünnepi öröm igaz, szívből jövő!

Emelje az ünnep magasztosságát az a tudat, hogy 1848 március idusa és 1848 március idusának vezérlő alakjai nélkül ma Magyarország talán a megsemmisülés örvénye közt volna, emelje ünnepünk fényét az a tudat, hogy 1848 március idusa előtt, Magyarország egy álmodó, — de semmit sem tevő ország volt.

Az a tizenkét pont, melyet a márciusi félistenek mint a nemzet követeléseit megvalósították, adta meg az irányt az álmodó nemzetnek a biztos előhaladásra.

Nem lett tovább békóba zárva a gondolat, hanem felrepülhetett hatalmas szárnyain, s hirdethette szerte e hazában, hogy a március idusán felébredt hősi szellem, eget kérve, kivívta a nemzet reménylett, óhajtott jogait! Nem lett többé Magyarország idegen hatalom zsákmánya, eszköze, hanem önállóan, független felelős minisztériumával intézhette ügyeit a szabadság, a népszabadság nevében.

És a szegény jobbágy, ki háromszáz esztendőn keresztül véres verejtékkal művelt, honi, és mégis idegen földhöz volt láncolva, lerázhatta kezéről a minden isteni és emberi jog ellenére rávert láncot,

s hálátelten, örömmel kiálthatta: „szabaddá tett március dicső idusa”.

A két testvér ország, melynek szíve külön-külön is hön dobogott egymásért, egyesült! Egyesült hogy soha el nem válva erős hatalmas nemzeti államot képezzen, melyet nem dönthet meg sem csel, sem erőszak.

Képes vagyok-e szavakba önteni azokat a nagy, dicső eseményeket, melyek 1848 március idusát vallják születésük napjának?

Képes vagyok-e visszavarázsolni azt a napot, melyet az ideális lelkesedés a nemzeti tradíció mythykus fényvel vett körül. Képes vagyok-e megszemélyesíteni a nagy nap legnagyobb alakját a lánglelkű Tyrteust, a szabadság hallhatatlan lantosát Petőfi Sándort, kit e nap avatott fel a magyar történet hallhatatlan alakjának, kinek egetrendítő szózata esküjévé vált a magyarnak, kinek alakja végig vonul a hőroszi küzdelmen, s összefort a legdicsőbb kor legdicsőbb történetével. Vajon meg tudom-e személyesíteni a kor másik nagy alakját, a magyar nemzet szentjét, bálványát, Kossuth Lajost, ki előkészítője szellemi megteremtője volt ennek a csodálatosan dicsőséges revolúciónak?

Nem, sem én, sem senki nem tud méltó lenni hozzájuk s emlékek előtt leborulva csak hálás kegyelettel adózhatunk, mi a késő kor szerencsés ivadéki s imádkozva köszönhetjük meg azt, hogy a miért ők és társaik küzdöttek, munkálkodtak, a miért feláldoztak mindent, mit mi 50 év múlva nyugodtan, békén élvezhetünk.

Dicsőség nektek sirban nyugvó hősi szellemek s dicsőség neked március dicső idusa.

Ötven év után egy hatalmas virágzó nemzet ünnepli emléketek, egy hatalmas nemzeti állam polgárai tartanak dicsőítő ünnepet, s esküsznek újra, hogy az ötven év által megszentelt jogokat, a küzdelmek árán kivívott diadalmakat megőrzik s nem engedik elveszni soha.

Dicsőség neked március idusának szülötte: Szabadság, Egyenlőség, Testvériség! Dicsőség neked, hogy születésed szent napjától fogva nem hagytad el soha e nemzetet, dicsőség neked, hogy a titáni harcban, s az ezt követő komor gyászos időben szárnyaidat biztatón lebegtetéd, dicsőség neked, hogy most is védelmezél, most is közöttünk vagy s nem hagysz el soha.

Ünnepeljétek!

Ünnepeljétek a legdicsőbb, a legmagasztosabb évfordulót, ünnepeljétek tiszta, igaz honfiúi lelkesedéssel.

Szálljon fel a hála az égbe; egy nemzet imája legyen az, s az ur megfogja hallgatni!

Kísérjenek bennünket 1848 március idusának dicső eszméi, továbbra is kövessék nemzeti haladásunkat szakadatlanul. Merítsünk belőle erőt a jövő küzdelmeire, kölesönözzünk kitartást az előttünk álló nagy munkára.

Ihlessenek bennünket meg a márciusi félistenek szellem árnyai, varázsolják keblünkbe azt a lelkesedést, karjainkba azt a nemes erőt, mely ötven évvel ezelőtt csodálkozásra készítette a világot.

Tegyünk újra fogadást e magasztos percben, hogy hivek leszünk 1848 tradícióihoz, hogy szívünk minden vágya, lelkünk legszebb álma lesz ez eszmék követése. Esküdjünk meg újra a magyarok Istenére, hogy rabok sohase leszünk, hogy nemzeti szabadságunkat, — egyenlőségünket megvédelmezzük mind halálig, esküdjünk meg, hogy méltó utódai leszünk a márciusi félisteneknek, a magyar történelem ragyogó alakjainak.

Gyuljanak ki hát szerte e hazában az örömtüzek, hirdessék magasra csapkodó lángjaikkal, hogy az 1848 március 15-iki eszmék fénye ötven év után sem vesztették el bűvös erejüket, hirdessék, hogy a mit apáink e szent napon nekünk a késő utódoknak megszereztek annyi becsülettel, tisztán megőriztük s szent fogadást teszünk, hogy ha kell vérünk árán is megvédelmezzünk.

Ünnepeljünk!!! — Ünnepeljétek!!!

A Petőfi szobornál.

Tartotta: Kovács József 3. jh.

Tisztelt Polgárok! Szeretett Honfitársaim!

Ma, a midőn minden magyar ünnepel, ünnepli a szabadság napját, ujjtsuk fel emlékézt azoknak a meseszerű, csodás alakoknak, azoknak a félisteneknek, a kik megteremtették eszökkel, szívökkel, gyújtó szavaikkal, lánglelkökkel a magyar nemzet számára e napot, a mely a szabadságnak, egyenlőségnek, testvériségnek — a polgári élet e szent háromságának — születésnapja; gyujtsuk meg az emlékezt lobogó fáklyáját a magyar történelemben soha el nem múló fényvel tündöklő hősöknek, a kik az igazságért, a haza szabadságáért karddal a kezükben is sikra szállottak, vért, életet, vagyont áldoztak azért.

Te is egyike vagy e dicső alakoknak, Tyrteusa a magyar nemzetnek, Petőfi Sándor! a kinek emlékéhez jöttünk most a szabadság napján.

Szállj le közénk, egyik megteremtője a Március Idusának, rendíthetetlen harcosa az igazságnak és szabadságnak. Szállj le egeidből, jelenjen meg közöttünk szellemed, hadd tanulják meg tőled a mai kor gyermekei, mint kell a hazát igazán, önzetlenül szeretni, hadd tanulják meg, mint kell a szent szabadságért életet áldozni!!

* * *

Káprázatos világ vonul el szemeim előtt, midőn lelkem visszaszáll a multba, hogy megelevenítse e nap hőseit, hogy megelevenítse a Március

Idusának születését 50 évvel ezelőtt. Hiába próbálom szavakkal leírni azt a gyönyörű napot, 1848 Március 15-ét, erőtelen lesz az én szavam arra; a ki látta e korszakalkotó nap megszületését, azt soha el nem felejtí, a ki nem látta, fogalmat alkotni alig képes róla!

Micsoda gyönyörű kép lehetett az, a mikor Pesten 50 évvel ez előtt, Március Idusán megindul a lelkes csapat, a márciusi ifjuság, melyet már előzőleg Jókai lelkesítő beszéde után Petőfi Sándor felgyújtott, elszavalta a „Talpra magyar“-t. Megindul a lelkes csapat, megy az egyetemekre, útközben a polgárok ezrei csatlakoznak hozzájuk. Előtűk nemzeti zászló, mellükön nemzeti kokárda, ajkukról hangzik az üdvöztető szó: „Éljen a szabadság, éljen az egyenlőség!”

Az egyetemi ifjuság rögtön ott hagyja az előadásokat, nem tudományt akar most hallgatni, hanem a petitió 12 pontját és Petőfi „Nemzeti dal“-át.

A legnagyobb magyar dalnokkal zúgja a nép: „A magyarok Istenére esküszünk, esküszünk, hogy rabok tovább nem leszünk!”

A nyomdához vonul most a mindinkább növekedő tömeg, lelkes ifju emberek, Petőfi, Jókai és mások öntenek lelkesedést a népbe, követelik a nép nevében a „12 pont“ és a „Nemzeti dal“ kinyomatását. Lefoglallják a legnagyobb gépet, szabaddá teszik a minden emberi jogok őreit: a sajtót. A nyomdászemélyzet pedig: „Éljen a sajtó, éljen a nép!“ kiáltások között gyorsan munkához lát — Megjelennek a szabad sajtó első szülöttei: a 12 pont és a Nemzeti dal.

Petőfi, a lelkes dalnok a magyar Tyrtaeus, délbén a nyomda előtt, délután a nemzeti muzeum terén szavalja ismét a Talpra magyart soha nem látott gyújtó hatással. Felkorbácsolja a leláncolt szenvedélyeket, dörög, mint a mennybolt.

Diadalmármorban úszó sokaság örömjaja reszketeti meg a levegőt.

Csatlakozik a márciusi ifjusághoz az egész főváros, azután az egész ország. A Kárpátok büszke bérceitől le az Adriáig gyújtottak a lelkes szavak.

Ki tartóztatná fel rohanásában a megáradt folyót, ki vethetne békót egy lealázott nemzetre, ha széttörve bilincseit, ajkán a szabadság, egyenlőség, testvériség jelszavával, szívében oroszláni bátorsággal követeli szent jogait!?

Lett forradalom vér nélkül. Kivivatott a szabadság, egyenlőség, testvériség és mindez egy napon!

Ilyen volt a Március Idusának születésnapja 50 évvel, egy félszázaddal ezelőtt!

Oh miért nem élhattunk mi veletek egy korban; lelkes Márciusi Ifjak, miért nem láthattunk téged lelkes Tyrtaeus, nagy költőnk, Petőfi Sándor, ama szép napon, miért nem kiálthattuk veled a lelkesítő szent szavakat: A magyarok Istenére... stb.

Te ott voltál e nagy napon ünnepelt költőnk, lánglelkű dalnok, oroszlánrészed van az 1848 Március Idusának megteremtésében! De ott voltál te akkor is, szabadság bajnoka, a midőn már nemcsak eszedre, szivedre, lelkesítő dalaidra, hanem kardodra is szüksége volt a nemzetnek, a magyar hazának; ott voltál a szabadságharcban, a midőn a március 15-én diadalra jutott eszmékért sikra kellett szállani; a midőn a hármás bérc és négyes folyó bércein elhangzottak a vészjósló szavak, hogy „veszélyben van a haza!“ Magyarország függetlenségének védelmére te is kardot ragadtál kezvedbe, a magyar nemzet többi hú fiával együtt te is siettél a kibontott zászlók alá, ott hagyva családi tűzelyedet, ifju feleségedet, félretéve tolladat, mint lelkes honvéd vettél részt e dicső küzdelemben.

És csengtek a kardok acéla, fegyver-zöreje, ágyuk moraja, bömbölése töltötte be a levegőt. — Honvédeink csodákat műveltek, a gyermek megtanult hősnak, férfinak lenni s midőn a vértől párolgó mezőn sebekből boritva el-elmaradt egy, ajka az utolsó vonaglások közt is azt susogta: „Előre, éljen a haza!“ Mint hős, nem voltál hadvezér, ünnepelt költőnk, nem nyertél csatákat, de megtetted a legtöbbet, a mit katona megtehet: meghaltál a hazáért, a szabadságért....

Mért nem élhattunk mi is abban a szép, messés korban, a melyben te, lelkes apostol, — mily szívesen áldoztuk volna veled együtt életünket a haza szabadságáért....

Nem akarom én most érinteni a fájó hurokat, nem akarom elmondani, hogy mily szomorúan végződött ama dicsőséges küzdelem, az oly sokat szenvedett szegény magyar nemzetre, ne vegyítsük most az örömkönnyek közé a fájdalom könnyűit, feledjük most egy pillanatra, hogy a nemzet legkiválóbb fiainak: Kossuth Lajosnak és másoknak futni, menekülni kellett a haza földjéről, legjobbjainkat bitófára juttatá a zsarnoki hatalom,... hagyjuk most e szomorú képet, hiszen örülni, örvendezni akarunk most a szabadság napjának!

Hozzád fordulánk ismét lelkes apostola a szabadságnak, magyar Tyrtaeus, Petőfi Sándor! kit a magyarok Istene adott a nemzetnek, a ki hibáinkat oly eleven tüzrel lobbantottad szemünkre, de mikor nemzetedet ostromoztad, odakiáltottad a világnak, hogy büszke vagy a magyar névre; mit csudáljunk benned inkább, a legnagyobb magyar dalnokot, a legnemzetibb költőt, vagy a szabadság lelkes apostolát, avagy a lángoló hazaszeretetet?! Egyformán nagy valál mindegyikben!

Hozzád jöttünk vezérlő csillagunk, soha el nem múló fénynyel tündöklő alak; vadvirágokból kötött koszorú illet, mint költőt, vérvirágokból kötött koszorú illet, mint hazafit és a szabadság mártyrját.

Itt vagy közöttünk, ott vagy és ott leszel minden időben minden magyar szívében.

Lágy vezérlő lángoszlopa a lelkes magyar

ifjúságnak, mint voltál ama szép napon, 1848 március Idusán, ébreszd fel a magyar nemzetet lelkesítő dalaiddal, ha talán ez valamikor e hon határain belől álomba merülne, feledve a multat, megrontani akarná a jövőt.

De nem, nem,... el az ilyen gondolattal, mert míg magyar él, míg egy magyar szív dobog e szent hazának vérrel áztatott földén, mindig élni fog ragyogó példátok, élni fog emléketek, ti hallhatatlan félistenek, dicső alakjai az 1848-nak, a kik drága véretek árán szereztétek meg nekünk a békeesség palmaágát.

Kezünket szívünkre téve fogadást teszünk e nagy napon, hogy megőrizzük a hazát és szabadságot, a melyet szeretni, a melyért lelkesülni megtanultunk a ti dicső példátokból, és te veled kiáltjuk nagy költőnk:

A magyarok Istenére esküszünk, esküszünk,
Hogy rabok *soha* nem leszünk.

Színház.

Mikor a márciusi dicső eszmék ötvenedik születésnapját ünnepelte az egész ország, a magyar színművészek is felgyújtották Thália templomában az oltárt, s áldoztak kegyelettel, tiszta hazafissággal. Komjáthy János, a debreceni színház igazgatója is méltóan áldozott a nap emlékének, előadatta Verő Györgynek ez alkalomra irt ünnepi darabját, a *Hadak útját*. Dicséretet érdemlő hazafias dolog az, hogy Komjáthy nem téveszti szem elől, miszerint a magyar színművészet van hivatva a nemzeti nyelv, az erőteljes nemzeti szellem tovább terjesztésére, hogy minden nemzeti ünnep ünnepe a színészetnek, az irodalom e dédelgetett kedvencének is.

Verő György alkalmi darabja tulszárnyalja az ilyen zsánerű műveket, s nemcsak görögtűzzel, tablókkal akar hatást elérni, de drámai cselekménye is van s erőteljes magyaros nyelvezete osztatlan elismerést érdemel. Noha egyik-másik kritikus (itt helyben) alaposan elverte rajta a port, bátran kimondhatjuk, hogy szerencsés alkotása Verőnek, s még most is kedvenc darabja a közönségnek, pedig a legtöbb alkalmi darab három-négy előadás után rendesen lekerül a műsorról.

Cselekvénye bevégezett, főhősének jelleme jó, a mellékalakok is egytől-egyig bevégezett, jól megrajzolt alkotások. Kell-e pompásabb karikatura Zakár Domokosnál, vagy kedvesebb Mihóknál a hős székely fickónál, ki egyesíti magában a szerelmet, a honszeretetet s a halált megvető bátorságot. Kell-e jobb alak Baltánál, ki az ellentétet, a fényt és ár-

nyat, a bűt és örömet oly remekül kidomborítja. Csak az utolsóelőtti képet említem fel, a Fekete karácsonyt, s mindjárt igazolva lesz minden állításom. Igazi poezis, a dráma alkotó poetái tehetsége lengi át e szakasz minden jelenetét s mindig megmarad a valószínűség korlátjai között.

Különösen excelláltak e darab előadásain Komjáthy, Rubos, Sziklay, Vidor, Fenyéri, Halmy M., F. Kállay Lujza, Serfőzy Zseni. Komjáthy hévvel, érzéssel alakítja Darkó Györgyöt, Sziklay pompás örmény, Rubos, Vidor, Fenyéri pedig kitűnően domborítja ki szerepjeik jellemző tulajdonságait.

A március 15-iki díszelőadáson különben 50 joghallgató is statisztáskodott az első és második képben, a színpadi hatást természetesen fokozta.

Március 15-ike mellett még három ünnepi napja volt a debreceni színháznak *Ujházy* Ede vendégfelléptekor. A három est közül legkiemelkedőbb volt Crampton mester előadása, mikor visszafojtott lélekzettel, sóvárogva figyeltük az Istentől ihletett művész remek alakítását. Crampton mester különben irodalmi tekintetben is nevezetes, mert válfajának határozatlansága mellett is becses alkotás. Egy süllyedő, züllőfélben levő festő históriája ez, kit az ivás szenvedélye a tönk felé sodor, családját pedig a boldogtalanságba viszi. Crampton mester iszik és züllik, az erkölcsi süllyedésben nem gátolja semmi s egy herceg segítségével vetett hite a bukásban csak elősegíti. Végre beáll a katasztrófa, a herceg segítése elmarad, állásából elcsapják, mehet a nagyvilágba. Családja is elhagyja, egyik leányát pedig, ki forrón szereti, ő nem engedi, hogy kövesse, hanem rábizza egyik tanítványára, Strähler Miksára, hogy vigye a leányt nagyatyjához. Crampton mester ezután kikerül egy külvárosi lebujba, ott a korhelyek és részegek társaságában süllyed mind mélyebbre-mélyebbre. Szolgája azután buvóhelyét elárulja Strählernek, a kinek végre sikerül leánya nevével megindítani és elcsalni a züllés tanyájáról. Ő összevásárolta Crampton elkótyavetyélt műtárgyait s a régihez hasonló műtermet rendezett be. Ide hozza Crampton mestert, a ki azután beleegyezik az ottmaradásba, ráadja az áldást leányára Gertiudra és Strählerre, de mert nagyon megindította a sok esemény, egy kis konyakot kér. Ez a darab vége.

Ujházi művészi játéka nélkül Crampton mester soh se ért volna el nálunk sikert, és az a csodálatos művészi erő, mely a mester elvitázhatatlan tulajdona érvényre juttatja a darabot. Kidombor-

ritja benne Ujházi a züllésnek indult geni összes jellemvonásait, a nagyzást, a más lenézését, azt a kimondhatatlan büszkeséget, és a jószívűséget, mely külön-külön mind felfedezhető Crampton mesterben. Csak az a kérdés, hogy melyiket jobban, művészi-ebben. Külön-külön is minden jellemvonás remek, összefoglalva utólrhetetlen. Legközvetlenebb volt a harmadik felvonás hatása, a mikor egy kis korcs-mában van a művész s a mámorba fojtott fájdalom és keserűség ki-kitör kebeléből s fuldokló hangon dalol el egy olasz dalt.

Ujházy mellett is kiemelkedtek még pedig feltűnően: Halmy Margit, Vidor Dezső, Tanay Frigyes.

Ujházi másik két vendégjátékát „Vén bakkan-sos és fia a huszár“-t s „Constantin abbé“-t feltűnően kevés számú közönség nézte végig, úgy hogy csodálkoznunk kellett a különben műpártoló debreceni közönség s az ifjuság távolmaradásán.

A hét másik eseménye Planquette „Varázsgyűrű“ című operettjének előadása volt, melyben kitűntek F. Kállay, Serfőzy, Rubos, Vidor D.

— s.

Vegyes közlemények.

Nyilatkozat.

A „Debreceni Főiskolai Lapok“ 11. számában „A sárospatakiak és a kongresszus“ címmel egy közlemény jelent meg, a mely a sárospataki főiskola ifjuságának a budapesti Egyetemi Kör ismeretes felhívásával szemben elfoglalt álláspontját erős megbirálás tárgyává teszi. Erre vonatkozólag alólirott, mint a „Sárospataki Főiskolai Ifjusági Egylet“ jegyzője, kötelelességemnek tartom *egyelőre*, addig t. i., míg a D. F. L.-ban leendő közzététel végett bővebb felvilágosítás menne, a következőket megjegyezni: A leghatározottabban kijelentem egy-letem nevében, hogy a sárospataki főiskola ifjusága Wolfner Pál urnak megbízatása alóli fölmentését a legtávolabbról sem az Egyetemi Kör iránti ellenszenvből, hanem egyedül körülményeinek kényszerítő hatása alatt kérte. A jogászifjuság kebelében — jogászegylet hiánya miatt — teljesen rendezetlen viszonyok uralkodnak, mint egylet nem szerepelhet, s így a kiküldött megérkezése egészen későületlenül találta volna. Míg a jogász-egylet meg nem alakulhat, addig a diákkongresszusra képviselőt nem küldhetünk. Különben ez ügyre vonatkozó

kimerítő, hivatalos felvilágosításainkat ép a napokban küldtem fel a budapesti *Egyetemi Lapok* szerkesztőjének, közzététel végett. Csodálkozásomnak adok kifejezést a fölött, hogy épen a mi szeretett s s irántunk eddig igaz barátsággal viseltető debreceni kollegáink törnek pálcát fölöttünk, noha igen jól ismerik a pataki ifjuság jelenlegi kényes, szorongató helyzetét; de bizvást hiszem, hogy a valódi tényállások megismerése után mostani kedvezőtlen véleményünk megváltozik. Ismétlem, nemsokára bővebb értesítést küldünk ez ügyben a D. F. L. részére, addig is szükségesnek tartottam jelen nyilatkozatom megtételét. Igen kérem szeretett debreceni kollegáinkat, ne ítélik el a pataki ifjuságot a helytelen információk alapján, mielőtt meg nem ismerték ügyeink jelen alakulását s a tények igazi állását.

Sárospatak, 1898 március 6.

Kollegiális tisztelettel

ifj. Zsoldos Benő

joghallgató,

a „Főiskolai Ifjusági Egylet“
jegyzője.

Készséggel adtunk helyet t. barátunk, Zsoldos Benő ur sorainak, mert csak nekünk szolgálna legnagyobb örömünkre, ha pataki testvéreink a vád alól — mely mint hirtelen zuhany esapott reájok — teljesen tisztázzák magukat. Barátságunk most sem változott irányukban, egy lépésüknek, szerintünk helytelenségére hívtuk föl csupán szives figyelmüket, hogy még idejében cselekedhessenek önérzetükhöz méltólag. Egy szót sem szóltunk volna, ha a budapesti kiküldött visszazólitását kérő levelükben csupán a pataki furcsa „körülmények kényszerítő hatására“ (pl. a Jogász Egylet szünetelése) hivatkoztak volna; úgy de egészen más intentiója volt levelüknek, mert kereken kimondották, hogy csupán csak „magok körében“ kívánnak ünnepelni és „más körülmények által nem engedik magokat zavartatni.“ Nyiltan kitűnik hát, hogy a központ iránt még a márc. 15-iki ünnep révén is kifejezik ellenszenvüket.

Ezt nem tartottuk s nem is tartjuk helyesnek.

Kíváncsiak vagyunk hát a patakiak feleletére, s adunk majdan helyet annak, s ha így kiviláglik, hogy mi tévedtünk s ártatlanul kerestük és láttuk a hibát, az igazság nevében készséggel igazítandjuk helyre multkori sorainkat!

Addig is béke velünk.

Szerk.

Az Erdélyi Kör febr. 28-án megalakult. Közel negyvenen vannak a tagok, szivós székely fiuk, kiválóan összetartó szilágyságiak, románok és szászok. Valóban örvendetes, hogy a mi főiskolánkban a nemzetiségi elmentések a legkisebb pontig teljesen el vannak, simulva s a magyar fiukkal fehér asztal mellett is lelkes örömmel fog kezdet akadémiánk idegen ajkú polgársága. A jó békét és teljes solidaritást tünteti föl az Erdélyi Kör tisztikarának névsora, a mennyiben a két alelnöki állás a nemzetiségek képviselőivel van betöltve. Máskülönben elnök: *Rózsa Ernő*, alelnökök: *Jarda Dániel*, *Rampelt János*, főjegyző: *Sipos Béla*, aljegyző: *Lukácsffy József*, háznagy: *Kiss Árpád*, pénztárnok: *Rózsa Lenci*. — A kör megalakítása Kiss Árpád lelkes ösztönzésének eredménye, ki látván, hogy kisebb vidékek ifjúsága is egyesül, rövid idő alatt keresztül vitte buzditó toborzása által, hogy testvérhazáinknak Debrecenben nagy számmal levő tanuló ifjai megtalálják az állandó összekötő kapcsolatot a megalakult Erdélyi Körben.

A kolozsvári ev. ref. theologiai fakultás ifjúsági önképzőköre az ének- és zenekar közreműködésével 1898 március 24-én az intézet, disztermében Estélyt rendezett. Műsor: 1. Faust Ábránd Gounodtól; előadta: az ifj. zenekar. 2. Részlet — dialog — Árpád ébredéséből. Székely János t. j. és Farkas Károly theol. 3. Magyar rhapsodia Hausertől Hegedűn játszotta Rácz Dezső t. j. 4. „Ködképek“, írta és felolvasta Kunfi Zsigmond t. j. 5. Népdal-egyveleg Borsay S.-tól. Énekelte az ifj. dalkar. 6. „Deák szerelem“ De Amicistól. Szavalta Nagy Elemér t. j. 7. Toborzó-induló. Előadta az ifj. zenekar.

A főiskolai énekkar emlékünnepe. A legszebb, legnemesebb kötelesség teljesítésére gyűlt össze a hó 5-én a főiskolai énekkar, leróni a hála és kegyeletes megemlékezés adóját s ezekből koszorút fonva elküldeni azt ama rég elhunyt békességben nyugvó dicső alapítóinak csak nem rég hótakarta fagyos sírhelyére, mely oly nemesen dobogó sziveket takart el, — megmutatni a nagy közönségnek, mint nem takarja el örökre a nemeseket s nagyokat az anyaföld, mint élnek emlékezetben az utónemzedék között is tovább, tovább.

Néh. Nagy József, Vecsey-Bruckner, Magyar-Kezgyes és Kádár István alapítók emlékeztetőre rendezett ünnepélyt az Énekkar a Magyar Irodalmi Önképző társulat közreműködésével a rokonság, diszes városi közönség, tanárkar és ifjúság jelenlétében.

Az ünnepély gyászdallal vette kezdetét, mely után nt. Balogh Ferenc felügyelő tanár ur mondott megnyitó beszédet, visszapillantva benne röviden az énekkar történetére, mely működésével enyhíti a fájdalmakat, de tud lelkesíteni, örömet, dicsőséget zengeni, s mindkettővel elismerést aratni s a nemes kebleket adakozásra indítani. Így képeznek ezen alapítók egymás után egy-egy korszakot az énekkar történetében, kik nemcsak áldozatkészségüket igazolták ezzel fényesen, de a dal művésze s az ifjúság iránti lelkesedéseket, szereteteket. Az énekkarnak pedig folyton megújuló csapata mindig meg fogja őrizni szívében hálás emlékezeteket, most, itt

van az ő emlékoszlopuk ebben a dalban, mely itt örökre zengeni fog.

A szép beszéd után a jutalmazottak nevei olvastattak fel, aztán az énekkar énekelt, mely után Tripsó Sándor 3. jh. szavalta el csengő tenor hangján „Pán halála“ című darabot gyakorlott művészi előadásával, s az 1-ső szakasz a Huber „Talpra magyar“-jával véget ért. A második szakaszban nagyszabású darabbal kezdte az énekkar, melynek elismerésül kitört tapsviharból jelentékeny rész illette Forrás Gyula szóló énekest és Ujfalussy Gézát, ki a zongora részt játszotta. — Úgyesen szőtt meséjű elbeszélést hallottunk Korsós Zoltán 3. jhtól, s iskolánk új vigaszalója Mészáros Károly 1. jh. jóízű kacajra fakasztotta a közönséget, valamint az énekkar „magyar népdalai“ és végül Rákócy indulója is fő tényező volt abban, hogy a közönség méltán megelégedve távozhattott el ez igazán sok élvezetet nyújtott ünnepélyről.

Kár hogy nincs olyan alkalmas helyiségünk, hol az érdeklődő közönség nagyobb számát is befogadhatnók, e miatt már sok méltatlankodó hang volt hallható a közönség köréből. De hát az énekkerem a hagyományos hely.

— y — a.

Vakáció. A collegium daliás portása Miklós bácsi ünnepélyesen kiragasztotta a hirdető táblára az igazgatói értesítést, mely tudtára adja kicsinyeknek és nagyoknak, hogy a várva várt vakáció április elsején kezdetét veszi. Nem a szünet hire kelt ilyenkor nagyobb érdeklődést, hanem az a tudat, hogy a husvét szünet **elekciót** is hoz magával, már pedig minden akadémiái polgár előtt szent szó ez s nagy értéke van. A hivatalos husvét szünidő április 1—18-ig tart, 18-ikán újra kezdődnek az előadások. Az electio április elsején d. u. 2 órakor lesz az akadémiái V. számú teremben, előreláthatólag nagy füst; éljen, csipte, fogta kiáltások közepette.

A saison kezdete. Mikor az első ibolya a nagyerdő egyik rejtett zugában kidugta fejét s széttekintgetett ezen a csuf világon, megjelent az első bicikliző s hamarosan letépte, gomblyukába dugta. Mikor a bicikliző polgár büszkén kerékpározott vissza a Péterfia-utczán, a collegium előtt álldogáló egy pár erdélyi kör tag rettenetesen megirigyelte az Adrián (nem az adriai tengeren) vágatató uracsot. Így szólt az egyik:

— Te Albert, nem jó volna, ha mi is biciklin járnánk ki ibolyázni a nagyerdőre?

— Gratulálok az eszmében! Vegyünk biciklit!

És vettek biciklit! Adriát, szépet, mint az álom!

A collegium udvara azóta bicikli iskola, a kapusi iroda bicikli raktár

Milyen kedves dolog is az, mikor vágatnak a két-kerekű szörnyetegen, s elegánsan tudnak még — köszönni is!

Milyen csinos dolog, mikor Tukó és Emilke egymás után buknak a pocsojába, és sárosan dicsőítik a nemes sportot. Biciklin járnak vagy ötvenen órára, a kapusi iroda főnöke biciklin szalad a csengetyűhöz, s a biciklizők biciklin fogják meg a bicikli katalógust. Hhja a XIX-ik század vége csakugyan itt van!!